

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Prof. A. M. Alexanderson, Prof. H. N. Almkvist, e. o. Bibl.-aman. A. Andersson, Fil. Kand. R. Arpi, Fil. Lic. A. Bendixson, Doc. J. E. Berggren, Doc. H. Bergstedt, Fil. Dir. M. Billing, Labor. M. G. Blix, Doc. K. H. Blomberg, Doc. S. J. Boëthius, v. Bibliotekar. A. L. Bygdén, Prof. P. T. Cleve, Doc. O. A. Danielsson, Doc. D. Davidson, Bibliotekar. A. C. Drolsum, Doc. J. A. Ekman, Doc. A. Erdmann, Doc. K. B. J. Forssell, Adj. P. A. Geijer, Prof. C. Goos, Prof. F. Gustafsson, Prof. J. Hagströmer, Prof. S. F. Hammarstrand, Prof. S. E. Henschen, Prof. H. H. Hildebrandsson, Prof. Edv. Hjelt, Doc. H. Hjärne, Prof. H. Hoffding, Lektor O. V. Knös, Prof. I. S. Landtmanson, Prof. L. F. Leffler, Bibl.-aman. C. H. E. Lewenhaupt, Bibl.-aman. E. H. Lind, Doc. J. A. Lundell, Prof. C. G. Lundquist, Doc. A. N. Lundström, v. Häradsh. C. O. Montan, Prof. C. R. Nyblom, Doc. J. F. Nyström, Doc. K. Piehl, Doc. A. F. Schagerström, Fil. Lic. F. von Schéele, Doc. J. H. E. Schück, Doc. S. A. H. Sjögren, Bibl.-aman. C. G. Stjernström, Prof. U. R. F. Sundelin, Doc. A. L. A. Söderblom, Prosekt. J. H. Théel, Lektor P. J. Vising, Doc. C. Wahlund, Doc. O. Widman m. fl.

utgifven af

Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

FÖRLÄGGARE: R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

UPSALA R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI.

Juridik.

Hermanson, Om Finlands Ständer, deras förhållande till monarken och till folket. Helsingfors 1884.

Det är uppenbart, att den finska statsrätten måste vara rik å statsrättsliga spörsmål af högst intressant natur. Finlands statsrättsliga förhållanden ha nämligen erhållit sin egendomliga prägel dels genom föreningen med det mäktiga autokratiskt styrda Ryssland, dels ock därigenom att »förenings- och säkerhetsakten», ehuru årsbarn med franska revolutionen, är en frukt af sträfvan det att utvidga konungamakten inemot enväldets gränser. Den brist på klarhet och bestämdhet, som utmärkte Gustaf III:s lagstiftning å den offentliga rättens område, bidrager också att mångfaldiga de frågor, som den finska statsrättsliga vetenskapen har att besvara.

Det kan emellertid icke förvåna, om Finlands statsrättsliga litteratur hittills varit tämligen torftig. Ty efter skilsmässan från Sverige måste ju många år förflyta, innan landets statsrättsliga och politiska förhållanden kunde vinna den fasthet och bestämdhet, att de väl kunde ägna sig för en vetenskaplig bearbetning, och det var först genom 1869 års landtdagsordning som Finlands konstitutionella system blef fullständigt. Under de senare åren har också den finska statsrätten gjorts till föremål för bearbetningar, som väl förtjäna att beaktas äfven i Sverige.

Prof. Hermanson, som redan genom föregående afhandlingar sökt att utreda åtskilliga statsrättsliga begrepp af allmännare betydelse och att lämna bidrag till lösandet af brännande spörsmål inom Finlands offentliga rätt, har i den afhandling, som vi härmed anmäla, gjort till sin uppgift att undersöka och klargöra en af de viktigaste punkterna i Finlands likasom i hvarje konstitutionell monarkis statsrätt, nämligen folkrepresentationens

ställning i förhållande till monarken och folket. I hela dess omfattning behandlar dock förf. helt naturligt icke detta ämne. Han kallar sin afhandling »ett bidrag» och begränsar sin uppgift hufvudsakligen till monarkens och representationens inbördes förhållande med hänsyn till lagstiftningen; men äfven i flere andra punkter söker förf. klargöra folkrepresentationens ställning såväl till monarken som folket.

Likasom i sina föregående arbeten utgår förf. från den Labandska grundsatsen, att man inom statsrätten likaväl som inom privaträtten måste noggrant klargöra de rättsliga begrepp, med hvilka man har att röra sig. I särskilda bilagor söker därför förf. bestämma sådana grundbegrepp som stat, statsmakt, folk och monark. Enligt hans konstruktion är »monarken den person i staten, som ensam har högsta makten i densamma». Bland de satser, som häraf härledas, må här framhållas: »monarken uttalar den vilja, statsviljan, genom hvilken förpliktelser äläggas folket», och »det finnes icke heller någon annan i staten utom monarken, som kan efter egen vilja fastställa förpliktelser». Men monarken har härvid att iakttaga statens ändamål och att röra sig inom lagens rāmärken; han har högsta makten i staten, men ej all makt; lagen kan föreskrifva, att för vissa påbud fordras samtycke af andra, men det är dock monarken ensam, som äger att efter egen pröfning uttala den vilja, som innebär förpliktelser för statsborgarena. — Till folket åter hänför förf. »alla de individer, öfver hvilka en och samma varaktigt bestående statsmakt herskar»; under begreppet falla sålunda icke blott de vid en viss tidpunkt lefvande individerna i staten, utan äfven gångna och kommande generationer, öfver hvilka samma statsmakt herskat och kommer att herska.

Att dessa grundtankar äro logiskt riktiga och att de därjämte stå i öfverensstämmelse med den positiva rätt, som gäller i Finland, söker författaren i sin afhandling närmare ådagalägga. I detta syfte underkastar

han de konstruktioner rörande monarkens och folkrepresentationens ställning inbördes med afseende å lagstiftningen, som i den nyare doktrinen förekomma, en omsorgsfull kritik, hvares resultat blir att ingen föregående konstruktion är tillfredsställande. Vid sin egen konstruktion framhåller förf., att folkrepresentationen icke är något organ, som har någon makt öfver folket, i likhet med monarken; hon utgöres af folkets representanter och äger sålunda att såsom enhet tala å folkets vägnar, uttala folkets vilja, hvilken då innehåller bestämmingar om skyldigheter (och rättigheter) för en hvar som vederbör. Det tillkommer sålunda i de fall, för hvilka lagen föreskrifver, att statsmakt icke må utövas öfver de enskilde, som tillhöra folket, utan deras eget samtycke, folkrepresentationen att gifva detta samtycke å folkets vägnar. Men då folkrepresentationen icke utöfvar statsmakt och sålunda saknar makt att bjuda och förbjuda, i det att monarken ensam är innehafvare af den varaktiga makten i staten, hvilken kan ålägga den enskilde förpliktelser, så tillkommer det monarken att såsom sin vilja uttala, att en hvar som vederbör skall rätta sig efter de af representationen i vederbörlig ordning antagna bestämmingarna. Genom monarkens sanktion erhåller sålunda den af folkrepresentationen uttalade folkets vilja varaktig hälgd. Författningen kan, såsom 1723 års R. O. (jfr § 79 N. G. L.), förplikta monarken att utan egen pröfning påbjuda hvad ständerna beslutit, men då »är blott det yttre utseendet af konungamakt bibehållet»; i monarkiens begrepp ligger, att monarken själf skall med iakttagande af lagens föreskrifter pröfva, hvad statens väl kräfer.

Hvad förf. här framhållit angående monarkens ställning vid statsmaktens utöfning kan visserligen förefalla dem, som icke tagit den monarkiska statsformens karaktär och betydelse i närmare öfvervägande, något främmande, men inom den moderna statsrättsliga teorin äro dessa grundsatser numera allmänt erkända. Det är endast med dessa som utgångspunkt som man anser sig kunna nöjaktigt och följdriktigt utlägga den konstitutionella monarkins offentliga rättssystem. — Förf:s uppfattning, att folkrepresentationen verkligen utgöres af representanter för folket i dess helhet, står däremot i bestämd strid med den mening, som ifrigt förfäktas af Tysklands förnämsta statsrättslärare i våra dagar med Laband i spetsen. Enligt dessa uppstår väl folkrepresentationen genom val, men hon utgör ej i rättslig mening någon representation för folket; valet grundlägger en rättighet för den valde, men intet rättsförhållande mellan honom och valmännen; riksdagsmännens ställning beherskas icke i en enda punkt af de grundsatser, som juridiskt gälla angående ställföreträdareskap. I motsats häremot söker förf. ådagalägga, att folkrepresentationen i själfva verket utgöres af medlemmar, som i hela deras ställning beherskas af ifrågavarande grundsatser, medlemmarne må nu vara valda eller själfskrifna folkrepresentanter. Förf:s framställning i detta stycke är af största intresse; bevisningen är särdeles skarpsinnig, och det har lyckats förf. att i många stycken uppvisa, att grundlagarnas regler med afseende å folkrepresentationens och representanternas ställning ingalunda stå i strid med naturen af ett sådant ställföreträdareskap för folket; i så väl den finska

som svenska grundlagens uttryckliga ord finner och förf. ett godt stöd för sin uppfattning. Det skulle vara frestande att närmare skärskåda denna förf:s argumentation och pröfva de invändningar, som däremot kunna göras, men utrymmet tillåter icke en sådan vidlyftighet.

Det är icke blott genom granskning och utredning af viktiga statsrättsliga begrepp samt framställning af den gällande finska statsrättens innehåll i ifrågavarande punkter, som prof. Hermansons afhandling är af intresse. Förf. belyser äfven sin framställning genom en historisk öfversikt rörande utvecklingen af konungamaktens och riksdagens inbördes ställning i Sverige. Visserligen har i denna historik mycket af intresse måst förbigås, och något nytt forskningsmaterial har förf. icke att bjuda på; men den sammanställning af kända statsakter, som förf. gjort, kastar dock äfven historiskt sedt ett klarare ljus öfver de statsrättsliga spörsmål, som förf. behandlat.

K. H. B.

Uppström, Wilh., Öfversigt af den svenska processens historia. Efter uppdrag af nya lagberedningen utarbetad. 177 ss. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner.

Uppström, Wilh., Om domstolarnas inrättning och därmed sammanhängande ämnen. Redogörelse efter uppdrag af nya lagberedningen utarbetad. 187 ss. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner.

Nya lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning: 1 del. Om domstolsförfattningen XXXVII + 285 ss. 2 del, Om rättegångsordningen i tvistemål 338 ss.; 3 del, Om rättegångsordningen i brottmål m. m. 350 ss.; 4 del, Bihang, 257 ss. + 10 tabeller. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner.

Nationalökonomisk Tidsskrift, udg. af W. Scharling, A. Petersen-Studnitz og H. Westergaard. N. R. 1884.

1. Tvermoes, Lovforslaget om billig Alderdomsforsøgelse. — Forhandling i Nationalökonomisk Forening om Alderdomsforsøgelsen. — Will. Scharling, Om Indløsning af Apothekerprivilegierne. — Aleksis Petersen-Studnitz, Vagabonderings-Spørsmålet. — Forskjellige Meddelelser. — Literatur.

2. C. St. A. Bille, Pengevæsenet i de Forenede Stater. F. Bajer, Sundets Betydning for Norden. Th. Gjessing, Om de reelle Apothekerbevillinger. Mindre Meddelelser. m. m.

3. J. Schovelin. Priskuranternes Betydning. Et Bidrag til Belysning af Arbejderspørsmålet. Hempel, Lidt om Apothekerforholdene. Hindenburg, Om Lovligheden af Forbrugsforeninger for Apothekervaror. Th. Gjessing, Replik i Apothekerspørsmålet. m. m.

4. Aleksis Petersen-Studnitz, Militærudgifterne paa Finansloven. — Harald Westergaard, Dansk Arbejderbank. — Anmälan. — Vort Valutaforraad. — Tysklands Jernbaner.

Filosofi.

Edfeldt, H. Om Boströms ideelära. Upsala 1884. Victor Roos. ss 91.

Här föreligger nu ett nytt inlägg från docenten Edfeldts sida i den strid, som förts och föres mellan honom

och prof. Nyblæus om Boströms idélära. I n:r 16 af Nordisk Revy har jag sökt visa, att den ståndpunkt, som doc. E. förfäktar såsom Boströms, är lika litet vetenskapligt hållbar som den af prof. Nyblæus förfäktade. Den senare kan ej vidhålla sitt påstående, att Guds ideer eller bestämningar äro Gud själf i olika moment af hans lif, eftersom dessa ideer enl. honom äro ändliga; och den förre fasthåller de fakto ej sin egen lära, att Guds bestämningar äro absoluta, då han säger dem ifrån en viss synpunkt — nämligen den materiala — vara ofullkomliga. Äfven om det, som är fullkomligt från en synpunkt, skulle kunna vara ofullkomligt från en annan, så kan i alla händelser Guds ideer ej ifrån någon synpunkt vara ofullkomliga, ty då skulle Gud själf bli ofullkomlig, efter som ideerna äro Gud själf i olika momenter af hans lif.

Den enda möjliga utvägen för doc. E. synes vara, om det låte visa sig, att den materiala synpunkten för betraktelsen är en falsk synpunkt, och sålunda ideerna endast för ett ofullkomligt förnimmande äro ofullkomliga. Men äfven denna utväg är afskuren, om vi reflektera på, hvad som menas med material synpunkt, ty vi finna då, att denna ej blott tillkommer det ofullkomliga förnimmandet, utan äfven det fullkomliga.

Doc. E. lämnar ej läsaren full klarhet om, hvad som menas med material synpunkt. Att betrakta ideerna från material synpunkt synes dels kunna betyda att betrakta ideerna från innehållets synpunkt, dels äfven att jämföra ideerna sinsemellan från innehållets synpunkt. Att Gud måste betrakta ideerna från innehållets synpunkt, är klart däraf, att han måste betrakta dem såsom fullständigt bestämda, d. v. s. konkreta. Att han måste jämföra dem sinsemellan, framgår däraf, att han åtminstone måste jämföra dem med sig, då han skiljer dem ifrån sig.

Äro ideerna ofullkomliga från material synpunkt, så äro de sålunda i sin sanning, i och för Gud ofullkomliga. Detta måste hvar och en omedelbart erkänna, som yrkar på, att Guds ideer äro konkreta, och dock gifver dem ofullkomliga eller negativa bestämningar.

Enligt min uppfattning har doc. E. sålunda *icke* kommit ifrån den svårighet, som jag redan i min förra anmälan anmärkte. Oförklarade kvarstå dessutom hos doc. E. följande motsägelser.

1) Relativt säges det vara, som är enhet af motsatser, enhet af själfständighet och osjälfständighet, systematiskhet och osystematiskhet etc. . . . Guds ideer måste, utom hvad de äro i sin sanning, i och för Gud, äfven vara något i sin åtskilnad från Gud. Guds ideer äro sålunda själfva enheter af motsatser, af en systematisk och en osystematisk sida etc. . . . Guds ideer äro sålunda relativa och ej absoluta.

2) Alt ofullkomligt säges hafva sin grund i ett ofullkomligt förnimmande; och dock säges det ofullkomliga förnimmandet själf, sålunda *något* ofullkomligt, hafva sin grund i det fullkomliga förnimmandet. A. B.—n.

Nyblæus, Axel, & Geijer, Reinhold: Samuel Grubbes filosofiska skrifter i urval. VII B. Det sköna och den sköna konstens filosofi. II+508+X ss. Lund, Philip Lindstedts förlag. Pr. 5,25.

Amicus Veritatis, Olika dagrar, samtal i religiösa ämnen. VIII+176 ss. Upsala, R. Almqvist & J. Wiksell. Pr. 2 kr.

Historia.

Collett, Alf. En gammal Christiania-slægt. Optegnelser om Familien Collett og Christianias Fortid. 356 sid. Christiania, A. Cammermeyer, 1883.

För tvåhundra år sedan inflyttade till Norge en engelsk köpman, James Collett, hvilken blef stamfader för en slækt, som intagit en framstående plats i landets ekonomiska, vetenskapliga, politiska och literära historia. Ofvanstående arbete utgör en framställning af ättens historia, en skildring af dess medlemmars verksamhet och af de förhållanden, under hvilka de lefvat. Om sålunda arbetet äfven närmast har värde för sina fullständiga och noggranna biografiska upplysningar, så saknar det icke heller ett annat af mer allmänt intresse. Förf. har i vissa delar af sin bok lemnat goda bidrag till Norges kultur- och handelshistoria. Vi finna sålunda här en redogörelse för arten och omfånget af ett stort norskt handelshus' affärer under 1700-talet. I sammanhang därmed framställes Kristianias utveckling i merkantilt hänseende, dess handelsflottas storlek och tillväxt, dess förnämsta exportvaror m. m. Dess rikaste köpmän var under en lång följd af år firman Collett, om hvars affärsverksamhet man kan göra sig en föreställning däraf, att firman i början af 1800-talet ägde 45 landtgårdar, 34 skogar och 31 sägar.

Det intressantaste, arbetet bjuder, är dock enligt vår tanke dess kulturhistoriska upplysningar. Vi införas i de rika och bildade köpmännens hem, vi få se, hur deras hus voro inredda och möblerade, hvilka konstverk som prydde dem, hvilka fester där firades. Där skildras graföl, bröllop och barndop, jaktens nöjen och sällskapslifvets. Bland de senare voro i slutet af 1700- och början af 1800-talet sällskapsspektaklen de mest omtykta, och förf. meddelar ett och annat om den ifver, hvarmed man omfattade dem. Till denna kulturhistoriska afdelning kan man äfven räkna de många poem, som meddelas och hvilka diktats till ära åt någon släktens medlem vid högtidigare tillfällen.

Arbetets sista afdelning innehåller bl. a. en ganska vidlyftig biografi öfver den framstående statsmannen J. Collett, som många år skötte Norges finanser under Karl Johans regering. Här meddelas några nya upplysningar till denna tids historia, särskildt rörande stortingets upplösning 1836, hvilket blef orsaken till Colletts afsked.

Arbetet är försedt med flera afbildningar af mer framstående medlemmar af släkten samt af de ställen, som äro af större betydelse i släktens historia.

J. Fr. N.

Bidrag till kännedom om *Göteborgs och Bohusläns fornminnen och historia*, utgifna på föranstaltande af länets hushållningssällskap. 9:e o. 10:e hft. (3:e bandets 1:a o. 2:a häfte.) 1884. 8:o, 288 s., 2 kartor o. 11 pl. Göteborg, N. J. Gumperts bokh. 4 kr. Innehåll: Om Bohusläns införlifvande med Sverige af C. O. Arcadius; Myntfyndet från Mölndal af Hans Hildebrand; Bohusläns fasta fornlemningar från hednatiden, beskrifna af Emil Ekhoff (3. Orusts Östra och Vestra härad); Bohuslänska fornsaker från hednatiden (6.) af Emil Ekhoff; Bohusläns runinskrifter af Sten Boije.

Literaturhistoria.

Warburg, Karl Johan. Olof Dalin. Hans lif och gerning. Literaturhistorisk afhandling. Skrift som vunnit svenska akademiens stora pris 1882. Stockholm 1884. (Svenska Akad:s Handl. B. LIX)

Det är en ytterst intressant afhandling, som d:r Warburg under ofvanstående titel författat. I den svåra konsten att skriva grundligt och dock lättläst har han lyckats.

Sin uppgift har förf. tagit något annorlunda än föregångarne, exempelvis Atterbom, med hvilken han eljest i mycket öfverensstämmer. Det har, som förf. själf säger, otvifvelaktigt varit deras hufvudsak att teckna Dalin som poet. Här är däremot hufvuduppgiften att skildra hans kulturhistoriska betydelse. Därför egnar förf. af bokens 481 sidor ej mindre än 130 åt Argus. Detta kapitel lämnar en mycket god inblick i tidskriften. Såsom något nytt och särdeles intressant för den ännu oskrifna literaturhistoriska skildringen af censuren i Sverige nämna vi den afdelning, som handlar om Argus' förhållande till censorn, Rosenadler. Förf:s öfvertygelse, att denne skrivit numret om badresor i Argus, ha vi svårt att dela. Stycket är altför genomgående dalinskt. Men det humana sätt, på hvilket Rosenadler använder sin maktfullkomlighet, gör honom otvifvelaktigt förtjänt att kallas en välvillig och vis fader för den unge, okände Argusförfattaren. Med afseende på detta kap. vilja vi nämna en, som det synes oss, vilseledande uppgift. Sid. 48 säges, att Nordins påstående, det »ingen moralisk vecko-skrift före Argus hos oss varit utgifven», upprepats af följande literaturhistorici. Redan Hammarsköld (sid. 296) och B. E. Malmström (sid. 511) uppgifva dock Sedolärande Mercurius som dess föregångare.

På tal om utländska förebilder, som Dalin följt, nämner förf. om en franskt-engelsk inverkan. Flerstädes anmärkes dock i förf:s bok, att Dalin törhända ej kände till de engelska författarne i original, utan endast i fransk öfversättning. Emellertid förefaller det, som förf. i denna mycket svåra fråga icke hade svaret riktigt klart. Troligen har den engelska strömningen ledts till Dalin genom franska kanaler; det vore i så fall rättare att tala om en engelskt-fransk inverkan eller, om man vill vara riktigt noga, fransk-engelskt-fransk. Under Frihetstidens sista årtionde var förhållandet kanske ej fullt detsamma. Det engelska inflytandet var då troligen större; men då var Dalins författarverksamhet afslutad.

Dalin har enligt förf. inom den svenska literaturen icke många förebilder. Vid särskilda Dalins dikter har förf. dock uppvisat ett inflytande exempelvis af Dahlstierna, Runius och den gamla svenska folkvisan. Men Dalin själf har inverkat på många förf.; så är han i den fina och lätta satiriska stilen föregångare till Kellgren, fru Lenngren och Leopold; i några af sina visor, både idylliska och dryckesvisor, ger han en försmak af Bellman. Ja, i hans mångskiftande visdiktning finner förf. till och med toner, som förbåda nyromantiken (sid. 318). Han ser i Dalins grafskrift öfver Konrad Ribbing år 1736 »en föregångare till ett i vår literatur icke sällsynt skaldeslag, lärodiktningen, framställd genom tecknandet

af en ädel vis». Att Dalin tjänade som mönster för samtida författare, har naturligtvis ej heller lämnats opåaktadt.

Men märkvärdigt nog har förf. ej skildrat, hvilken ställning Dalin intog till den fräjdade skaldekrets, i hvilken fru Nordenflycht var själen. Den saken hade förtjänt sitt eget kapitel. Det går ett rykte från den tiden, att förhållandet mellan Dalin och fru Nordenflycht ej varit det bästa. Förf. har säkert flerstädes i den handskrifna literaturen träffat satiriska vers, riktade mot fru Nordenflycht. Mycket ofta angifves Dalin som författare. Likaledes finner man icke sällan poetiska utgjutelser, som gå och gälla för att vara författade af fru Nordenflycht, hvilka äro alt utom välvilliga mot Dalin. För öfrigt eger man ju äfven ganska bestämda uppgifter om Dalins stämning mot den nordenflychtska skaldekretsen i Gyllenborgs egenhändiga biografi, af hvilka enskilda stycken finnas aftrykta (föga noggrant) hos B. E. Malmström. Detta är bekant för hvar och en, som något studerat Frihetstidens vitterhet; men det borde ej saknats i d:r Warburgs vidlyftiga arbete, där man önskat komma saken närmare på spåren och få den utredd. Att intet härom finnes (vi kunna ej räkna de två gånger, då hon eller hennes skaldekrets i förbigående nämns i en not), är onekligen en brist.

Hvilken Dalins politiska ställning under olika tider varit, är af stort intresse att taga reda på. Att han först tillhört hattpartiet och sedan öfvergått till hofpartiet, är den gamla åsikten. Förf. söker bevisa, att Dalin, som i början lutade åt hattpartiet och sedan blef så fullkomligt införlifvad med hofpartiet, att han väl kan kallas drottningens enskilde minister, under en mellantid snarare tillhört möss- än hattpartiet. D:r Warburg har använt icke liten flit för att öfvertyga läsaren om Dalins mössvänlighet. Anmälnaren har icke blifvit öfvertygad. Under en tid sådan som Frihetstiden, då partierna för en ytlig betraktelse så skiftade efter omständigheterna, får man vara försiktig att af enskilda yttranden eller händelser draga altför djärfva slutsatser. Ty det fans en mycket djupgående olikhet dem emellan. Att Dalin mot Frihetstidens slut (1769) af en sådan fullblodig hattpartiman som Odel omfattades med sympati, att hans dikt Svenska friheten med beröm citeras, väger för oss mera, än hvad förf. har meddelat att bestyrka sin åsikt. För öfrigt gå vi gärna in på förf:s åsikt, att Dalin, om icke varit, så åtminstone tidtals försökt att vara en »partilos» man, och att han önskat stå utom partierna. Men händelserna tilläto det ej.

Ett par förbiseenden vilja vi härmed anmärka. Sid. 313 citerar förf. efter en handskrift i Brokinds arkiv en »visa om sviken kärlek». Denna säger sig förf. ej kunnat finna bland Dalins samlade skrifter. Den finnes emellertid både i Dalins Vitterhetsarbeten (tr. 1767) III sid. 154 och i hans Poetiska arbeten (tr. 1783) II sid. 72 under öfverskrift Den otrogna herdinnan. Sid. 323 nämnes såsom betecknande för 1700-talets uppfattning af folkvisan, att utgifvarne af Dalins arbeten inordnat Engsvisan bland »skämtsamma dikter». I Dalins Poetiska arbeten står den emellertid upptagen bland »visor» (II sid. 143). Sid. 334 nämnes om konungens rättighet att adla enligt 1719 års R. F., hvilket rätteligen bör vara

1720 års R. F. (se Naumanns Statsförfattningsrätt tr. 1879 sid. 309). Saken har sin betydelse för konunga-valet år 1720.

För att visa, hur fullständigt författaren behandlat sitt ämne, vilja vi nämna, hur förf. uppfattat Dalins betydelse. »Dalin var en folklig skriftställare, som bröt nya banor för vår präss, vår sköna prosa, vårt drama och för en populär framställning af vetenskapens resultat.» Med hänsyn till flere språkliga uppsatser i Argus kallar han Dalin »den unge, svenske språkkäm- pen på 1730-talet». Först genom Dalins Argus blef litteraturen här i Sverige egentligen folkkär. »Den nysvenska teaterdialogen kan med heder räkna sina anor från 'Den afundsjuke'». Dalin gaf nationen »för första gången en läsbar historia, som hade fosterländsk, vetenskaplig och vittret betydelse». Härtill kommer, hvad vi redan förut nämt om Dalins uppslag på diktens område.

Genom de många och valda stycken ur Dalins skrifter, som förf. infört i sitt arbete, finner man här en dalinsk antologi.

D:r Warburgs afhandling om Dalin hör till de fullständigaste och bästa monografier, som vår litteraturhistoria eger.

Isak Fehr.

Mélusine, Revue de mythologie, littérature populaire, traditions et usages. Dirigée par H. Gaidoz et E. Rolland. Tome II, 1, 2.

1877 utkom första årgången af denna tidskrift, men afstannade efter första volymen. Efter sju års förlopp hafva utgifvarne beslutat att ånyo upplifva sitt företag, och af den nu utsända andra delen hafva tvänne nummer lemnats till Nord. Revy. Innehållet är, såsom prospektet angifver, tämligen vidt omfattande. Det är icke endast Frankrikes, utan hela världens folklore som göres till föremål för behandling. Huruvida något egentligt gagn kan uppnås enligt denna arbetsplan, synes anmeldaren något tvifvelaktigt. För sin del skulle han hafva föredragit en rent nationell tidskrift, som sysslat med utlandets folklitteratur endast för så vidt denna tjänade att belysa Frankrikes. De nu meddelade litteraturproffen och notiserna sakna visst ej sitt intresse, men de äro både för kortfattade och för fristående för att gifva någon kraftigare belysning af ämnet. Ena spalten bjuder oss en bosnisk saga, den andra en serbisk, den tredje en indiansk, den fjärde ett par franska folkvisor. Än få vi några notiser om folkmusiken, än en redogörelse för regnbågens och Stora björnens namn hos olika folkslag, än en upplysning att det för öfrigt mycket vanliga vattenproffet mot häxor äfven användes i Serbien. Atminstone har anmeldaren något svårt att hålla samman detta heterogena innehåll. En mera värdig nytta synes tidskriften kunna göra, om den lade hufvudsakliga vikten på tvänne afdelningar, af hvilka den ena här alldeles ej är representerad, nämligen den bibliografiska. En förteckning på den för hvarje månad utkommande folklorelitteraturen vore af oskattbart gagn för hvarje forskare. Den andra afdelning, anmeldaren önskade utförligare redigerad, är kritiken af nyutkomna arbeten. Några anmälningar finnas intagna i dessa båda häften, och dessa äro — såvidt

anmeldaren kan döma — de lärorikaste partierna af tidskriften. En utvidgning af denna afdelning bör således ej möta svårigheter. Såsom en sista anmärkning kan nämnas, att priset är oskäligt dyrt: 1 fr. för 1 tryckark, af hvilket endast 12 sidor innehålla text. *H. S.*

Hagberg, Theodor, Literaturhistoriska gengångare. Taflor ur förflutna tiders vitterhet. I. Rolandsagan till sin historiska kärna och poetiska omklädnad. 143 ss. Upsala, R. Almqvist & J. Wiksell. Pr. 1,50.

Nyblom, Carl Rupert, Estetiska studier. Ny samling. I. 223 ss. Upsala, R. Almqvist & J. Wiksell. Pr. 2,25.

Samlaren, tidskrift utg. af sv. Literatursällskapets arbetsutskott, IV. 2. G. E. Klemming, Anteckningar af och om Buréus. E. Tegnér, Samuel Ödman och Nya Skolan. — Smärre meddelanden.

Jämförande språkforskning.

Tidskriftsöfversikt.

Beiträge zur kunde der indogermanischen sprachen herausgeg. von A. Bezzenger. Bd VIII.

Härmed fortsattes den i Nordisk Revy 1883—1884 påbörjade tidskriftsöfversikten. — Under det Kuhns Zeitschrift i det hela visat sig som ett mera universelt organ, i det den upptagit bidrag från olika riktningar inom den indoeuropeiska språkforskningen, förnämligast dock kanske från den, som utgått från Schleicher, tyckes däremot Bezzengers Beitrage närmast från början varit afsedd att ge uttryck åt de åsikter, som representerats af Benfey och den s. k. Göttingerskolan. För närvarande torde man kunna påstå, att, för så vidt Bezz. B. har några spår af en särskild partiståndpunkt, så bestå dessa mera uti ett eller annat uttryck af invand partiafvoghet, än i olika åsikter rörande språkforskningens metodiska principer, som väl för närvarande, trots meningsskiljaktigheter i detaljfrågor, dock för alla riktningar inom språkvetenskapen äro de samma, nämligen ett strängt iakttagande af de genom noggrann induktion af förefintliga fall funna ljudlagarna, samt deras korsning genom en mängd inverningar af psykologisk art, vanligen sammanfattade under det gemensamma namnet analogi. Bezz. B. har inte lagt så mycket an på sammanfattande afhandlingar öfver hela det indoeuropeiska språkområdet, som fastmer på specialundersökningar inom något särskildt språk. Särskildt är härvidlag af vikt hvad som rör de grekiska dialektinskrifterna.

Jag öfvergår nu till omnämmande af de särskilda bidragen.

Rörande *fonetik* fins (s. 1 ff.) införd en af svensken I. Flodström författad uppsats »Zur lehre von den consonanten» (förut införd i Nord. Tidskr. f. Fil. N. R. V). Förf. vill härmed visa, att explosivljudet i *tappa, fatta, tacka* är att uppfatta som gemination (konsonantfördubbling): men inte på det sätt som Leffler i De klusila konsonantljuden, nämligen att de nämnda ljuden vore att fatta som en implosiva, hörande till den första stafvelsen, plus

en explosiva, hörande till den senare. Han anser nämligen såväl explosivorna som implosivorna i allmänhet ej såsom själfständiga ljud, utan som s. k. öfvergångsljud, jämförliga med hvarje annat slag af sådana, dock så att öfvergången vid dem ej äger rum mellan två ljud, utan mellan ett ljud och ett ljudlöst moment, framkalladt genom spärning af luftströmmen, och omvänt. I *tappa* finner han således två sådana öfvergångsljud, åtskilda af ett ljudlöst moment eller paus. Följden blir, att han måste lemna ungefär följande definition på stafvelse: »sammanfattningen af de språkelement — ljudande eller icke — som frambringas genom en oafbruten exspirationsprocess», under det Sievers med stafvelse förstår »den ljudmassa, som frambringas med en själfständig, enhetlig, oafbruten exspirationsstöt». Det är således pausens betydelse vid språkbildningen förf. velat betona, något som äfven Sievers gjort, *Phonetik* s. 175.

Af uppsatser rörande sanskrit är hufvudsakligen att nämna *Spuren einer älteren Rigvedarecension* af A. Hillebrandt (s. 195 ff.). Ledd af några anmärkningar af gråutasûtra's författare Çāṅkhāyana, att vissa vediska hymner vid offer reciterades i mindre omfång, samt af förekomsten i vissa samhita-hymner af verser, som förefalla misstänkta såväl till följd af innehållet som af metriska skäl, och som därför kunna anses såsom senare interpolationer af diaskevasterna — ledd häraf, antager H., att före samhita-recensionen funnits en annan, särskildt ägnad för offertekniken, och att det är härpå Çāṅkhāyanas yttrande syftar.

Bezzenberger antyder i *Vertretung der abgeleiteten altindischen femininstämme auf -ī im Germanischen* (s. 35 ff.) blott möjligheten utaf, att skilnaden i bildning och böjning mellan got. *magabeī* och *mavi* sammanhänger med olikheten i de två på -ī afleda fornindiska klasserna, representerade af *nadīs devī*, och antager, att ett närmare granskande skulle bekräfta denna antydning.

Angående iranska språk finner man en mycket utförlig och skarp recension af C. de Harlez öfver Karl Geldner's *Studien zum Avesta* (s. 169 ff.); samt en af Bartholomæ gjord textgestaltning och öfversättning med kommentar af *Zwei lieder des Zaruṣṭra* (s. 256 ff.), där äfven viktiga inkast mot Geldner göras. För öfrigt kan någon närmare redogörelse för innehållet af dessa uppsatser här ej komma i fråga.

Som vanligt inom den journalistiska språkforskningsliteraturen har grekiskan äfven här ådragit sig särskildt stor uppmärksamhet. Förutom Potts afhandling *Ἄσι, αἰών und das ampliativ-suffix -ων, lat. -ōn, sowie wörter auf -go, -do im nominativ* (s. 37 ff.), som ej ger några viktigare resultat, utan blott kan användas som en materialsamling för studiet af ordbildningsläran, har jag att nämna hvad som är det viktigaste grekiskan vidkommande, nämligen de från föregående band fortsatta samlingarna och tolkningarna af grekiska dialektinskrifter, som nu ock börjat utgifvas separat och fullständigt i *Sammlung der griechischen dialektinschriften* herausgeg. von H. Collitz (3 häften utkomna). Att anmärka är först den af Deecke lemnade *Zweiter nachtrag zur lesung epichorischer kyprischer inschriften* (s. 143 ff.), till en del hämtade ur Alexander Palma di Cesnolas verk: *Salamina. The*

*history, treasures and antiquities of Salamis in the island of Cyprus**). Tolkningen af kypriska inskrifter är i allmänhet svår till följd af stafvelseskriften och stafvelstecknens olika utseende alt efter fyndorten (jfr Samml. d. gr. dial-inschr. I, s. 8, med skrifftabell), och har åtminstone förut varit mycket osäker. Bland de intressantare inskrifterna kunna anföras n:o XV Dreifuss von Tremithus och XVI Die bleirolle von Salamis. Bland märkvärdigare språkformer vill jag särskildt påpeka en prepos. ὀ = ἐπί t. ex. ὀ ὕαρυν Ἡδάλιον = ἐπὶ θιάσον Ἡδάλιον (jfr Hom. ἀρίζειν och ἀριστός = ὄμιλια, ὕαρυν τινὲς δὲ θιάσους Hes.), ὀ τῶχα[ι] (Samml. d. gr. dial-inschr. I, n:o 74); vidare ack. sg. I pers. pron. με, μεν och μι; κενυφόν (= κενεόν), κατέθηαν = κατέθησαν o. s. v.

Till den grekiska dialektologien hör äfven följande synnerligen viktiga afhandling: *Die inschriftlichen denkmäler des arkadischen dialekts* von F. Bechtel (s. 301 ff.). Dessa inskrifter äro af särskild betydelse för kannedomen af de grekiska dialekternas inbördes ställning och förvandtskap, hvaröfver säkra resultat kunna vinnas blott genom en grundlig kannedom af ett i möjligaste mätto utvidgadt inskriftsmaterial och en derpå bygd vetenskaplig undersökning. Bland egendomligare grammatiska företeelser kunna med skäl nämnas: gen. på -ων af fem. på -ᾶ (på tegeatiska inskrifter) öfverförd från mask.; vidare γραφής, ἰαρήs o. s. v. (= -έος); Φαυίδας i st. f. Φαφίδας, och således det enda spår af intervokaltiskt *f* i den arkadiska dialekten. Arkaderna kände äfven prep. πεδά (till betydelsen motsvarande μετά, såsom i den æoliska dialekten). Πληστέρως anger ett πληστο- < *πλη-ιστο-, som gifvit att. πλειστός; ἐκοτόν (ἐκοτόμβοια n:o 31), δεκίταν (n:o 36).

Kretisch ἀλλατᾶν = ἀλλάσσειν har Collitz (s. 328 f.) sökt statuera för en kretisk inskrift i öfverensstämmelse med τελευτᾶν, ἀπατᾶν o. s. v.

Bäst nämnes i detta sammanhang några *etymologies* af grekiska ord, som Fick (s. 330 f.) gifvit. Exempelvis anföras: αἰτέω : προ-ίσσμαι : skt. *yācatē*; δεῖπνον : mht *kiffen* »nagen»; δέπας bägare : ῥήπη håla : avest. *jafra* »klaffend»; κεντέω sticka : skt. *çatayāmi* sönderhugga; Τέλος skara : κλονός tumult : skt. *kula* familj, hop; ὠδῖον : isl *kveina* klaga, got. *qainon* gråta m. fl. I allmänhet äro de gifna etymologierna exempel på motsvarigheten af ieu. guttural och gr. dental i vissa ställningar.

Italiska språk. Thurneysen har skrifvit en för de italiska språkens vidkommande intressant uppsats: *Der italokeltische conjunctiv mit ā* (s. 269 ff.). Innehåller dels en mycket berättigad kritik af det vidlyftiga tempuskema för verben, hvilket Mahlow K. Z. XXVI, 570 ff. uppställt för det ieu. urspråket, dels ock — hufvudföremålet för undersökningen — förklaring af den latinska och den med denna identiska keltiska konj. med ā, ss. *dīcat veniat* o. s. v. fir. *dober, dobera dobere, dobera, doberam, doberid, doberat* af **bérām*, **bérāsi*, **bérāt* o. s. v. Resultatet kan sammanfattas så : *dīcam veniam* o. s. v. äro de latinska utlöparne af den gamla rotaoristen, så näm-

*) På tal om detta arbete tar jag mig friheten att påpeka en liten intressant uppsats af Lieblein i *Nyt Tidskrift*: Om den äldste græske kunst paa Cypern, skrifven med begagnande af ofvannämnda verk.

ligen, att de äro direkta efterbildningar efter densamma, begagnad såsom injunktiv, hvarutaf vi ha några enstaka spår kvar i lat. *advenat, pervenat, tagam, tulat*. Dock är det ej den såsom oäkta konj. begagnade rotaoristen i allmänhet, som varit förebild, utan aor. af *√bhew*, som här skulle antagit den kuriösa formen *bhwāw*: **é -bhwāw* > redan ieu. **é-bhwām* > lat. **-fvām*, som fungerade så väl som *præt.* som *konj.* (s. 287). Sedan skulle detta **-fvām* (som för öfrigt genom sammansättning bildade impf. på *-bam*) efter sig analogiserat så väl **esām* > *erām* (i st. f. **esm*) pppf **deixism* > **deixisām* > *dixerām*, **tutudism* > **tutudisām* > *tutuderām*, som framföralt såsom injunktiv **qvenm*, **tagm* till *venām*, *tagām*; detta dock ej såsom ensamt mönster, utan med tillhjälp af sådana former som *tulām* af **telām* = **-telāv* (= *-tlāv* uti *εtlāv*) o. s. v. Sedan altså *tagam*, *venam*, *tulam* fått konj. bet., verkade de troligen i förening med ursprungliga konj. ss. *sistām* < **sistā-om*, *sistās* < **sistā-es sternām* o. s. v. för att bilda *veniam*, *tangam*, *dīcam*, *feram* af præsensstammarna. Grundtanken i denna förklaring är anslående. Dock kan man med skäl anse den högst problematiska formen **(é-)bhwāw*, som dock skulle utgöra den egentliga förebilden, såsom mycket svagt motiverad. Snarare tyckes man ha skäl antaga, att det egentliga mönstret för så väl præterital-formerna som konj. med *ā* utgjorts af den massa verbalbaser, som uppkommit genom en enklare rotforms utvidgning med ett stambildande suffix *ā* (*é*, *ô*), och som företrädesvis tjänat att bilda aoristformer. Såsom sådana vill jag exempelvis nämna ieu. **é-sthā-m* > skt. *ásthām* (1 *sto*); **é-tlām* > gr. *ἔτλα-ν*, l. *tulam*; **é-bhwā-m* > **ἔφ(ν)α-ν* (men *ἔφον* från pl.) l. *-bam* o. s. v. På samma sätt kunde *φέρωμεν*, *φέρητε* möjl. höra till samma konjunktivskema.

I *Lateinische dentale aus gutturalen* (s. 203) ger Fick några antydningar (*dōlet*: lit. *gėlia*, fht *quellan*; *dulcis*: *γλυκύς*; *stercus*: *σῆμα*; *sternuo*: *πτάρομαι*; *studeo*: *σπείδω*) om att latinet vid behandling af gutturalerna till någon del skulle följt samma lagar som grekiskan. Dock, i de gifna exemplen, som för öfrigt äro osäkra, kan ju växlingen bero på dissimilation och dyl.

Eine alte participialform bei Catullus CXII (s. 329) är enligt Bury *multus*, i det sammanhang det där förekommer af *molo*: **m l tó-* > *multus* (= *fututus*).

Här kunna lämpligast anföras några *Etymologier* (s. 162) af Froehde. *Ilia* sammanställes med *ἰδύς*, såsom *āla*: *axilla*, *māla*: *maxilla* o. s. v. visar. **ὄβριμος*, *ὄυβριμος* hos Pindarus, har man förut sammanställt med skt *ambhrná*, men F. vill göra troligt, att det vore att sammanföra med skt *ugra* = *väldig*; dock utan slående skäl. **ἄωρος*, som man tolkat med »pendulus» m. m., anser F. vara att uppdelas uti *ā-ωρος*, och *-ωρος* vore det samma som l. *vārus* = *utspärrad* o. s. v. *Habeo* skulle till grund ha en *√ghadh* = *hålla fast*, som ock skulle vara att söka i t. *gatte*, got. *gadiliggs*, gr. *κάσις* (se dock Kluge KZ. XXVI, 88, der l. *habere* och t. *haben* återföras på en *√khabh*). *Tergus* sammanställes med *τέρφος*, *στέρφος*, återgående på st **terghves-*, och Kluges sammanställning af *tempus* och got. *peihis* söker han stödja genom anförande af några exempel på lat *p* = ieu. *q*.

Innan jag öfvergår till de slav-litauiska språken, har jag att påpeka en uppsats af synnerlig betydelse,

nämligen G. Meyers *Die stellung des Albanesischen im kreise der indogermanischen sprachen* (s. 185 ff.). Genom en med etymologiska motsvarigheter bestyrkt redogörelse för de viktigaste albanesiska ljudens ställning i förhållande till de indoeuropeiska språkens ljud, kommer M. till följande resultat angående albanesiskans gruppering och släktskapsförhållanden. Den visar genom sin behandling af ieu. *gh, bh, dh* > *g, b, d, ð, k¹* > *s, v:s* och *j:s* kvarstående, *o* > *a*, att den hör närmare tillsammans med de nordeuropeiska (slav-lit. och germ.) språken än med de sydeuropeiska, särskildt grekiskan.

Slav-litauiska språk. Bezenberger, som i större arbeten behandlat särskildt de litauiska dialekterna, har här infört en längre uppsats: *Zur litauischen dialektforschung* (s. 98 ff.), där han, stödd på ett rikhaltigt anfördt material, söker bestämma skillnaden mellan nordliga preussiska Litauens dialekter och den af Kurschat o. a. behandlade preussisk-litauiskan eller höglitauiskan. Denna skillnad sammanfattas i följande punkter: 1) Ljuden *ū, ū, ei* i höglit. bli i Nordlitauen *ā, ē, ä*. 2) Akcentuationen är en annan i nordlitauiskan än i höglit. 3) Höglit. deminutiva på *ēlis, élé, ēlis élé* motsvara nordlit. *ēlis, ēle, ēlis, ēle* resp.

E. Wolter *Zum infläntischen lautgesetz* (s. 289 ff.) ger ytterligare ett hundratal fall till bekräftelse af den ljudlag, Bezenberger B. B. VII, 273 uppställt för den infläntiska dialekten (i polska Livland) nämligen: »*ō* uppträder där i st. f. skriftlettiskt *ā*, så vida det ej följes eller ursprungligen följts af ett *i* (*j*) eller föregått ett *e* eller ett före *i* eller s. k. dunkel konsonant stående *av*».

Bd. VIII innehåller för öfrigt en *Nekrolog* öfver Benfey (s. 234 ff.) och bref till Benfey från några hans berömda samtida (s. 245 ff.).

K. F. Johansson.

Romanska språk.

Brinkmann, Fredrik. Syntax des Französischen und Englischen in vergleichender Darstellung. Erster Band. Braunschweig. Vieweg und Sohn. 1884 XVII + 628 sidd. Stor 8:o. Pris: 12 Mark.

Detta första band innehåller artikeln och substantivets syntax; tvänne följande, af hvilka ett utlofvas före detta års utgång, det andra lär hafva lagts i prässen, skola behandla de öfriga ordslagets syntax.

Man ser genast, att detta ej är någon handbok. 628 stora oktavsidor om blott artikel och substantiv äro ej för vanliga lärjungar. Och priset, som, mänskligt att dömma, blir ungefär 36 mark för det hela, tillåter kanske ej hvarje student att pryda sin hylla med herr B:s arbete. Det gifves nog hos oss mängen, som skulle hafva önskat en jämförande framställning af den franska och engelska syntaxen; hittills har väl åtminstone den lärare, som samtidigt sysslar med dessa båda språk, nödgats på egen hand, för sig själf först och sina lärjungar sedan, uppgöra en dylik framställning. Sannerligen, jag fruktar, att han får göra det lika väl härefter. Det kan ej blifva någon väsentlig lättnad i arbete att

t. ex. blott för artikeln genomgå 297 sidor och sedan så bearbeta detta, att det blir framställbart på en lektion eller par. För öfrigt vet hvar människa, att man ej lär sig ett språk genom inlärande af 1,000 regler och 2,000 undantag. Nej, gå till literaturen, grip till pennan och konversationen — de äro de bästa hjälpmedlen. Som uppslagsbok, att begagna i utomordentliga fall, är herr B:s verk användbart.

Men äfven för den, som använder det så, som har godt om tid, mycken vetgirighet och blott sitt eget goda hufvud att undervisa, torde den antydd vidlyftigheten i ett visst fall vara till hinders. Det egentligen nya, det, som förf. själf mest betonar, det, som man helst skulle vilja tillägna sig, nämligen jämförelsen, parallellerna, det kommer ej fullt till heders. Massorna af detaljer skymma öfverblicken öfver det hela, hvilken dock vid all jämförelse är hufvudsaken. Om man ville jämföra till exempel Afrikas och Sydamerikas kustbildning och toge med i räkningen hvarje liten vik, stor som en vanlig badbassäng, eller hvarje udde, som håller en kabellängd vid basen, så blefve, menar jag, idén om det hela ej synnerligen klar. *L'esprit allemand* säger någonstädes Madame de Staël, *a besoin d'approfondir pour comprendre*. Herr B. är uppenbarligen en *esprit bien allemand*.¹⁾

Oafsedt det nya, den jämförande framställningen, har förf:s bok dock äfven egenskaper som säkert skola göra den eftersökt hos mera avancerade forskare. Den lofvar nämligen att blifva den detaljrikaste förefintliga framställning af vare sig den franska eller engelska syntaxen. Förf:s beläsenhet är otrolig, hans exempelsamlingar ytterst rikhaltiga och lyckligtvis nästan alltid försedda med fullt tydliga hänvisningar, och framställningen är i allmänhet klar och lättfattlig. Ur denna synpunkt sedt måste herr B:s verk afvinna läsaren den lifligaste beundran; också har referenten med mycken uppbyggelse genomgått det och skall utan tvifvel med nöje och tillförsikt ofta återgå till detsamma för att hämta råd och upplysning. Min beundran för dessa förtjänster är ej mindre därför, att jag öppet tillstår, att jag skulle hafva önskat mycket annorlunda framställt eller riktigare och djupare uppfattadt. Man skall finna motiven för detta omdöme i det jämförelsevis lilla, jag här går att meddela ur mina talrika randanmärkningar.

Likheter och olikheter mellan de båda språken äro ej alltid tillbörligen framhäfda, där sådana finnas. S. 331 t. ex. talas om abstrakta substantiv i plur. i sådan användning som *master of the lives of his people*; man borde hafva upplysts om att detta är vanligt i eng., vida sällsyntare i fr. — S. 421 likställas ex. *Que demande monsieur le marquis?* och *If Miss Mac-Ivor will deign to give me time*; sådan användning af titel såsom tilltalsord är ej sällsynt i fr., men väl i eng. — S. 458 och 460 jämföras eng:s saxiska genitiv med utelämnadt *s* (*Charles'*) och fr:s genitiv med utelämnadt *de* (*Hôtel-Dieu*); dessa företeelser äro vidt skilda. Den parallella framställningen af gen. och dat. är för öfrigt långt ifrån ägnad att gifva något klart begrepp om dessas bruk i eng., hvilket man

lätt kan förstå, då man erfar, att förf. utgår från lat. De fr. genitiver t. ex., som kunna anses motsvara lat:s ablat. instrumenti, causæ, modi, mensuræ etc., motsvaras i eng. af uttryck med allahanda prepositioner; här inryckas således lösa stycken ur prepositionernas syntax. Förf. säger visserligen i förordet, att den eng. syntaxen i mycket visar efterbildning efter lat. och fr., men han öfverdrifver häri uppenbarligen.

Åtskilligt i förf:s framställning hade kunnat vara kortare eller bort rent af vara borta. Det är ej tillbörligt att i en syntax upptaga minutiösa regler om pluralbildning, femininbildning eller eng:s genitivbildning; tiotals sidor fyllda med uppräknningar, som innehålla *l'homme — la femme, man — woman* etc. äro lika många vanprydnader. Saklöst hade ock, åtminstone i de flesta fall, de talrika jämförelserna med latin, grekiska, ryska, allehanda romanska och germanska dialekter (jf. t. ex. s. 420) kunnat utelämnas. *Meðalsnotr skylfi manna hværr, æva til snotr sé*, som våra förfäder så skönt uttrykte sig. Älftör mycket uppdelad och sönderlagd är ock framställningen af genitiv- och dativläran. Hvarför skola t. ex. *a cloud of fire* och *a glove of silk* behandlas i två olika kapitel (s. 473 och 540)? Är dativ »der theiligt Person» (s. 567) något annat än dativ »des Interesses» (commodi et incommodi, s. 570)? Eller bör man särskilja såsom ex. af olika användning af *to*: *Thou, to whom my jewels trifles are* och *He (Byron) was to the Public as a lover to his mistress?* Å andra sidan är dativen jämförelsevis knapt behandlad. Intet rum finnes t. ex. för uttryck sådana som *payer au mois, blesser à mort, à moi tout seul, au secours!* m. fl.

Ref. måste draga i tvifvelsmål riktigheten af åtskilliga förf:s förklaringar af historisk eller språkfilosofisk natur. Det är säkerligen ej med rätt, som förf. i sådana uttryck som *Elle n'avait pas de frère* vill gifva en kollektiv betydelse åt *frère* liksom åt *poisson* t. ex. i *j'ai acheté du poisson*. Vi hafva här, som jag tror, att göra med en konstruktion uppkommen genom fusion af de äldre: *Elle n'avait frère (aucun)* och *Elle n'avait pas de (des) frères*. Inledningen till läran om genus lämnar åtskilligt öfrigt att önska (märk särskildt, att vi hafva neutrala pronominer: *ce, cela, le, que*), likaså inledningen till läran om kasus. Förf. vill gifva åt fr. och eng. 4 kasus (s. 396 ff.). Han gör sig därvid mycken möda att visa, hurusom *de Dieu, à Dieu* skilja sig från *Dei, Deo* blott genom platsen för det element, som betecknar kasus. Men på hvad grund anser han då nominativ och ackusativ såsom med genitiv och dativ likberättigade kasus? För öfrigt konfunderar sig förf. sedermera ända därhän, att han säger (s. 415): »Auch als Vocativ wird die Form des Nominativs gebraucht.» Enligt min uppfattning kan man i t. ex. eng. tala om kasus 1:o i formel bemärkelse och då antaga två: *God — God's*, eller möjligen, för att få öfverensstämmelse med vissa pronominer (*he — his — him*), tre: *God — God's — God*; 2:o i dynamisk betydelse, då man lämpligen kan antaga fyra: nominativ, genitiv, dativ, ackusativ (äfven med preposition), hvilka fylla de hufvudsakliga funktionerna. Fr. förhåller sig, mutatis mutandis, på enahanda sätt. Förf:s otillfredsställande sätt att uppfatta kasus har stor del i den förut anmärkta olämpliga indelningen af kasusläran. I tvänne andra af förf:s för-

¹⁾ En notis på omslagsbladet upplyser om, att förf. ursprungligen hade ämnat offentliggöra monografier i den stil, hans stora verk nu har; förläggaren har dock förmått honom att frångå denna plan, säkerligen ej på grund af finansiella beräkningar.

klaringar kan jag ej håller instämma, men saknar här utrymme att motivera min åsikt. Det ena fallet är, då förf. söker förklara artikelns bruk eller utelämnning i t. ex.: *he is an Englishman* och *il est Anglais* (s. 191). Det andra fallet är, då förf. på femton sidor behandlar *de* i t. ex. *il n'y a pas un mot de vrai dans ce qu'il dit* (s. 549). Jag är öfvertygad, att de allra flesta läsare i denna fråga genast skola taga parti för Mätzner mot förf. (jf. s. 543).

Bristande insikt i fr:s historia ligger till grund för den oriktiga framställningen af *x* (*z*) i plur. (s. 302), af växlingen mellan *de* och *par* (s. 512) och af *Dieu* såsom dativ i uttrycket *Dieu merci* (s. 560; jf. det fordom vanliga *la vostre merci*).

En del afhandlade ämnen hafva kommit in på orätt plats; jag nöjer mig med att hänvisa till s. 220, 416, 418, 581, 602, 605.

Det händer förf. ej sällan, att de ex., han anför, ej äro bevisande, eller äro rent af missförstådda. Jag skall blott anförå några slående bevis härför. S. 147 anföres *Étourdi montra-t-il jamais tant de fureur?* (Ec. des femmes I, 7); *Étourdi* saknar artikel, emedan satsen är = *Jamais étourdi ne montra tant de fureur*, och ej emedan det är en fråga med negativ mening, som förf. förklarar. S. 162: *Après s'être fait grec* är ej ex. på ett substantiv utan artikel, men ett adjektiv (obs. stafningen). S. 202, 219 förekomma eng. och fr. exempel, där *the* och *le* äro determinativpronominer, ej artiklar. S. 238 f. anföras ej mindre än fyra intet bevisande ex. på användandet af blott *de* (ej *du*, *de la* o. s. v.) i negativa satser; dessa ex. hafva typen: *Votre coeur*¹⁾ *n'a jamais eu pour moi de véritable ardeur*; obs. ett adjektiv går före substantivet. S. 403 baserar förf. på några missförstådda ex. den läran, att vid *il est* ett subjekt kan stå i genitiv. Ett ex. lyder: *Est-il en effet d'être assez malheureux . . . ?* Detta ex. är naturligtvis analogt med det under partit. gen. (s. 485) upptagna: *Il n'est point de tête couronnée . . .*, och hvar och en vet, att partit. genit. (= substantiv med partitiv artikel) när som häst kan användas som subjekt. S. 488 är *c'était de la fausse monnaie* på intet vis att likställa med *Ce juge n'était pas de ceux . . .* (s. 489²⁾. S. 530 uppfattas *tremblant de tous mes membres* såsom innehållande en genitivus loci. Det är en genitivus respiciendi. S. 563 kallas *all the wealth I had* en substantivsats (eller infinitiv?). Slutligen skulle det hafva varit önskligt, att i artikelläran de eng. skalderna med större försiktighet citerades, alldenstund hos dem utelämnandet af artikeln är ett poetiskt effektmedel (= svenskan).

Till dessa anmärkningar af allmänare natur skall jag blott föga några få detaljmärkningar, på måfå valda ur min väl fyllda arsenal. S. 50 borde t. ex. *après dîner* ej fattas vid sidan af *before breakfast* o. d. Regeln s. 78, att länders namn i fr. sakna artikel vid *de*, då det uttryckes, att »man kommer därifrån», är vanlig, men ej tillräcklig; det heter ock t. ex. *On nous mande aujourd'hui d'Italie, J'ai reçu une lettre de Suède* etc. Reglerna (s.

¹⁾ Förf. tillåter sig jämt det typografiska felet *coeur* i st. f. *cœur*.

²⁾ På denna sida har förf. ex. *le style est de l'homme même* af Buffon. Har Buffon verkligen sagt det? Jag vet, att han sagt, och just i den skrift, förf. citerar, *le style est l'homme même*.

105 ff.) om artikelns användning eller utelämnning vid boktitlar äro ungefärligen de gamla, häfdvunna. Men de äro icke desto mindre otillräckliga, ty de gälla blott titlarna, för så vidt de stå i téten af en publikation. Men huru många utläningar komma väl i tillfälle att applicera titlar på första sidan af ett arbete på ett främmande språk? För mitt behof har jag föga nytta af att veta, att t. ex. en författare af Frankrikes historia skriver på titelbladet af sitt verk *Histoire de France*, eller att t. ex. herr Abbott skriver *A Shakespearian Grammar* i téten för en publikation. Men hvad jag skulle behöfva veta är, att, om jag vill skriva eller tala om dylika verk, jag skall uttrycka mig t. ex. *J'ai lu l'Histoire de France par M. Duruy*, eller *I have read the Shakespearian Grammar by Mr Abbott*, hvarvid i tryck titeln kursiveras, men ej artikeln (*l'Histoire de France*). Regeln s. 267 om utelämnandet af *de* i negativa satser, innehållande verb och objekt i nära förbindelse, är alldeles för allmän. Man säger t. ex. häst: *Ce monsieur ne porte plus de perruque* (jf. s. 262), och *de* kan här knapt vara borta. S. 329 borde plur. af *maximum* vara *maxima*, den nästan ensamt brukliga; likaså *minima*. S. 438 talas om elliptisk aekusativ i fr. och eng.; man har svårt att se, hvarför de citerade substantiven stå i aekusativ; bestämdt orätt är att så kalla *de la force, du courage! du silence!*, hvilka uttryck annars af förf. kallas genitiv (partitiv).

Denna anmälan har blifvit mycket omfattande, dels emedan det anmälda arbetet är stort, viktigt och i många afseenden högelingen utmärkt och därför förtjänat mer än vanlig uppmärksamhet, dels därför att, då jag i vissa anseenden nödgats bedömma det en smula strängt, jag har ansett mig skyldig att gifva tillräckliga skäl därför. Jag hoppas, att läsarne af Nordisk Revy skola anse, att jag häri handlat rätt.

Vänernborg i september 1884.

J. V.

Forchhammer, Joh., Vejledning til Italiensk. X + 165 ss. Kjøbenhavn. C. A. Reitzel.

Altfranzösische bibliotek, hrsg. von Dr. Wendelin Foerster. VIII Band. Orthographia gallica. Ältester traktat über französische aussprache und orthographie, nach vier hdschr. zum ersten mal hrsg. von J. Stürzinger. XLVI + 52 ss. Heilbronn. Gebrüder Henninger. Pr. 2 m. 40 pf.

Gaidoz, H. & Sebillot, Paul, Blason populaire de la France. XV + 382 ss. Paris. Librairie Léopold Cerf, Rue de Médicis 13.

Germanska språk.

Wenström, Edmund och Lindgren, Erik, Engelsk-Svensk Ordbok. Första häftet. 160 ss. Stockholm. P. A. Norstedt & Söners förlag. Pris: 2 kronor.

Detta arbete, hvaraf nu efter mångåriga förarbeten det första häftet utgifvits, synes komma att intaga främsta rummet bland engelsk-svenska ordböcker. Ofta nog

finner en granskare, att en ny ordboks hufvudsakliga skilnad från äldre sådana ligger i papper, format och stilar, hvartill kommer den mindre viktiga af flere eller färre okritiskt och planlöst gjorda tillägg eller uteslutningar. På få områden torde rent plagiat förekommit så ofta som vid utgifvandet af lexika. De äldsta äro ofta de bästa. En afgjord vändning till det bättre inom den svensk-engelska lexikografien betecknas redan af Nilsson-Widmark-Collins 1875 utkomna ordbok. Likväl synes det oss framgå af en tämligen noggrann jämförelse mellan detta arbete och det nu utkomna häftet, att det senare nästan i alla punkter har ett bestämdt företräde. Tidskriftens knappa utrymme förbjuder att ingå i utförligare redogörelser. Vi framhålla följande punkter såsom de, hvaren den nya ordbokens hufvudförtjänster synas oss ligga. 1. Större följdriktighet råder i framställningen af ordens betydelse. 2. Exempelen äro ordnade efter en mera bestämd plan, hvarigenom upprepningar undvikits och utrymme vunnits. Så finner man t. ex. under *act* icke *to act a studied part*, under *all* icke *to all intents and purposes*, såsom i N.-W.-C:s ordbok, men däremot äro konstruktionerna *to act for*, *towards*, *by*, *as* förklarade o. s. v. Upprepningar förekomma dock äfven i den nya ordboken, t. o. m. i samma artikel; så står t. ex. under *account* på två olika ställen *to account for* och likaledes *to one's account* på två ställen; se äfven *bleed*. 3. I rikedom på s. k. fraser samt fullständighet i angifvandet af konstruktionssätten intager den nya ordboken en särdeles framstående rang och torde vid översättning till engelskan i väsentlig mån kunna ersätta Moréns bekanta konstruktions-lexikon. 4. Man finner ett mer än vanligt rikt urval af ord, fraser och betydelse ur det moderna hvardagsspråket, sådant det möter oss i tidningar, den nyare novell-litteraturen m. m.; äfvenså ur det lägre språket, hvilket särskildt vid läsningen af Dickens' romaner torde bli af gagn. Det synes vara Hoppes förträffliga Supplement-lexikon, som härvid tjänat författarna såsom en både rikhaltig och tillförlitlig källa. Dessutom hafva talrika amerikanismer upptagits till förklaring, hvilket är en ny och icke oväsentlig fördel, då numera Bret Hartes, Mark Twains o. a. arbeten blifvit en vanlig och omtyckt lektyr i Sverige.

Vid en jämförelse mellan N.-W.-C:s lexikon och W.-L:s ser man, att det förra innehåller en del ord, som saknas i det senare. Men dessa ord äro utan undantag sådana som nästan aldrig torde förekomma i den vanliga litteraturen. Vi hafva antecknat från de första sidorna aak, aal, aam, ab, abacca, abada, abagun, abanga, abhal, abib m. fl.; vi kunna åtminstone ej erinra oss att hafva påträffat något af dessa ord inom den del af den engelska litteraturen, med hvilken vi gjort bekantskap. I sin anmälan framhålla författarna också, att de icke afsett någon absolut fullständighet. Vi anse denna begränsning vara välbetänkt i ett handlexikon. Därigenom vinnes utrymme för annat, som är af större praktisk nytta.

Med ett särskildt tecken angifves, att ett ord är mindre brukligt, med ett annat, att det är föråldradt. Att härvid ett och annat misstag förekommer, kan ej förvåna, när ju intet fullt pålitligt engelskt lexikon finnes att rådfråga. Sålunda är t. ex. *aberr* ej endast mindre brukligt, utan rent af föråldradt, enär det (enligt

Murray's New English Dictionary) ej användes senare än medlet af 1600-talet. *Aberrate*, *-ance*, *-ancy* begagnas däremot ännu i vårt århundrade. *Abject* såsom substantiv torde vara mindre brukligt. *Abide* v. a. i betydelsen »bära följderna af, plikta för» (en betydelse som beror på sammanblandning med det obsoleta *abye*) är numera alldeles föråldradt, och borde haft tecknet därför, i stället för tecknet för »mindre brukligt». Detsamma gäller om *abandon* i betydelsen af »bannlysa, förvisa»; här saknas hvarje särskildt tecken. Båda orden förekomma i nu nämnda betydelse hos Shakspeare. Enär Shakspeares dramer läsas både i skolorna och vid akademierna, skulle det vara önskligt, att författarna kunde egna särskild uppmärksamhet åt hans språk och dess olikheter med nutidens. Genom att systematiskt tillgodogöra sig hufvudresultaten af Shakspeare-lexikografien, såsom de äro tillgängliga t. ex. i Schmidts Shakspeare-lexikon, skulle de ännu mera öka värdet af sitt arbete. De yttra visserligen — och tvifvelsutan med all rätt — att de ej eftersträfvat fullständighet i afseende på »förgångna tidens litteratur». Men då ju likväl en hel mängd föråldrade ord, uttryck och betydelse äro anförda, synes det oss hafva varit skäl att göra samlingen fullständig just i afseende på Shakspeare. — Att de etymologiska förklaringar, som äro inströdda här och där i N.-W.-C:s ordbok, i W.-L:s äro frånvarande, anse vi vara en bestämd fördel. De upptaga i det förra arbetet mycket för stor plats i förhållande till sitt värde, och äro dessutom i ett handlexikon h. o. h. onödiga. — Den nya ordboken är beräknad att utkomma i 8 häften å 2 kr. under loppet af innevarande och följande år. A. E.

Fritzner, Johan, Ordbog over det gamle norske Sprog. Omarbeidet, forøget og forbedret Udgate. 4:de Hefte (eðlislög—fara, ss. 289—384). Kristiania. Den norske Forlagsforening. Pr. 1,50.

Ohlsson, Alfred, Bruket af de engelska hjälpverben shall och will för den studerande ungdomen. Göteborg. Pehrsson. 1884. 67 ss. Pr. 0,65.

Lamprechts Alexander, hrsg. und erklärt von Karl Kinzel. LXXX+543 ss. Halle a. S.; Buchhandlung des Waisenhauses. Pr. 8 m. (Germanistische Handbibliothek, hrsg. von Julius Zacher, VI).

Nordisk Tidskrift for Filologi. N. R. VI. 4. K. J. Lyngby, De oldnordiske former på *-mk*. Theodorus Korsch, Observationes criticæ. Chr. Cavallin, Om verben på *-αω* i den homeriska dialekten. Es. Tegnér, Hebreiska namns behandling i gotiskan. — Mindre meddelser. — Anmædelse. — Til Forsvar.

Naturvetenskap.

Strasburger, E., Das botanische Practicum. Anleitung zum Selbststudium der mikroskopischen Botanik für Anfänger und Fortgeschrittene. Mit 182 Holzschnitten. Jena (Gustav Fischer) 1884. XXXVI + 664 sid. 14 Mark.

Inom den moderna botaniken har mikroskopet på grund af de många och viktiga uppslag rörande växter-

nas inre byggnad, hvartill användningen af detsamma ledd, erhållit en ständigt växande betydelse. De fytotomiska undersökningarna äro emellertid af ytterst växlande art och förutsätta en noggrann kännedom icke blott om mikroskopets rätta användning, utan också om de många, i synnerhet de senare åren införda mikrokemiska reagensernas och färgmedlens bruk och om lämpligaste sätten att vid de olika slagen af undersökningar i öfrigt behandla de föremål, som man vill underkasta mikroskopisk analys. Vid de mikroskopiska undersökningarna gäller det vidare att i hvarje särskildt fall kunna utvälja lämpligt undersökningsmaterial, emedan olika objekt i detta afseende förhålla sig mycket olika.

Också resa sig för dem, som på egen hand taga de första stegen på fytotomiens område, stora svårigheter från alla håll, och nödvändigheten af handledning framträder alt tydligare. Tid efter annan hafva därför utgifvits en mängd större och mindre arbeten rörande mikroskopi, mikroskopisk teknik och mikrokemi, alla afsedda att göra nybörjaren förtrogen med mikroskopets användning och lämpligaste metoderna för mikroskopiska undersökningar.

Ofvanstående arbete afviker dock väsentligt från sina föregångare. I stället för att såsom i andra handböcker i mikroskopi behandla växtanatomen i systematisk följd, har förf. fördelat innehållet på 34 »pensar», hvarvid han så mycket som möjligt sökt gå från enklare uppgifter till svårare. Endast kunskap om det mera elementära ur den allmänna botaniken förutsättes såsom bekant. Härigenom kan detta arbete med fördel sättas i händerna på nybörjare, som sakna all annan handledning, synnerligast som beskrifningarna öfver det i mikroskopet sedda äro mycket — understundom kanske mer än behöfligt — utförliga och dessutom ofta förtydligade genom instruktiva träsnitt, som samtliga äro skurna efter förf:s egna originalteckningar.

Arbetet är emellertid afsedt icke endast för nybörjare, utan äfven den mer öfvade mikroskopikern har här mycket att lära. Texten har också blifvit afdelad i tvänne kurser, af hvilka den ena, den utförligare och med gröfre stil trykta, är afsedd för nybörjare, och den andra och kortare, som omedelbart ansluter sig till den föregående, är lämpad för mera framskridne. I slutet af hvarje pensum förekomma dessutom hänvisningar till de viktigare arbeten, där en mer uttömmande behandling af det genomgångna är att söka.

Endast så småningom och i närmaste samband med de fortgående fytotomiska studierna kan nybörjaren göras förtrogen med användningen af mikroskopet, reagenser, färgämnen o. d. Därför behandlas också dessa delar icke särskildt för sig, utan utförliga uppgifter härom äro på lämpliga ställen i de olika »pensar» meddelade. Till afhjälpan af de olägenheter, som häraf kunde följa, lemnas tvänne utförliga register öfver »instrument och utensilier» samt öfver »reagentier, växtämnen och preparaternas behandling», hvartill kommer register öfver de såsom undersökningsmaterial använda växterna utom ett allmänt register och en utförlig innehållsförteckning. Härigenom möter det ingen svårighet att trots materialets osystematiska anordning och fördelning på »pensar»

orientera sig och erhålla upplysningar rörande någon viss fråga.

Att här lämna en närmare redogörelse för arbetets innehåll låter sig naturligtvis icke göra. Endast det må framhållas, att förf. på ett lyckligt sätt löst den alt annat än lätta uppgiften att underkasta de olika växtdelarnas inre byggnad en likformig behandling, ehuru det naturligtvis icke kunnat undvikas, att beträffande de lägre kryptogamerna framställningen blifvit i allmänhet mindre utförlig. Särskildt i fråga om kryptogamerna må fästas uppmärksamhet på den utförliga, på de nyaste arbeten grundade redogörelse, som lemnas för metoderna för undersökning och odling af bakterier. Af ett särskildt värde äro äfven de anvisningar, som meddelas för studium af befruktningen och därmed i sammanhang stående frågor. Genom förf:s egna, med sällspord framgång krönta undersökningar på detta område blir detta kapitel af ett speciellt intresse. Hvad beträffar uppgifternas tillförlitlighet i öfrigt, behöfver endast erinras om den framstående plats, som förf. intager såsom växtanatom.

B. F.

Tissandier, Gaston, Vetenskapens martyrer. Bem. öfvers. från 2 uppl. med 33 träsnitt. H. 1; 96 ss. Visby, Gotlands Allehandas tryckeri. Pris 1: 25. (Komplett i 3 häften).

Vogt, J. H. L., Norske ertsforekomster. 130 ss. Kristiania. Alb. Cammermeyer. Pris 2: 50. (Separat-aftryck af Archiv for matematik og naturvidenskab. B. IX).

Lindman, C. A. M., Om postflorationen och dess betydelse såsom skyddsmedel för fruktanlaget. Akad. afhandl. 81 ss. 3 plancher, stor 4:o. Stockholm, Kongl. Boktryckeriet. (Vet. Akademiens handlingar, B. XXI, nr 4.)

Bruchstücke aus den briefen F. Wöhlers an J. J. Berzelius. Hrsg. von Dr. Edv. Hjelt. 56 ss. Berlin, R. Oppenheim. Pr. 1 m.

Tekniska vetenskaper.

Tanner, H., Åkerbrukets första grunder. Autoris. öfvers. af Em. Elmgren, Folkhögskolelärare. Andra upplagan. II + 79 ss. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 1 kr.

Denna lilla bok, hvaraf andra upplagan nu utkommit, har sökt och funnit sin publik hufvudsakligen vid folkhögskolorna i landet, och synes oss, hvad omfattningen rör, ganska väl lämpa sig för detta ändamål; på 77 sidor framställas de naturvetenskapliga grunderna för jordbrukets teori, delvis på ett synnerligen lättfattligt och öfversiktligt sätt och dock ganska fullständigt. Men detta omdöme gäller dock blott delvis. Förhållandet är nämligen, att under det de sista 5 kapitlen, afhandlande slutet af gödselläran, jordens bearbetning, växelbruket, kreaturen och utfodringen, med fullt skäl kunna sägas vara en korrekt och god framställning af däri afhandlade äm.

nen, så äro de 5 första kapitlen raka motsatsen därtill. Framställningen är ofta ganska oredig och oklar, delvis alldeles för lärd, mycket ofullständig och ofta innehållande tvifvelaktiga eller oriktiga uppgifter. Bevis för dessa påståenden kunna hemtas från snart sagdt hvarje sida, och vi skola »ur högen» anföra några.

I första kap. om åkerjorden eller marken synes det af framställningen, som om jordens yta bestod blott af bärg och åkerjord. Detta kan väl äga sin tillämplighet om vissa trakter af England, men ej får man i en svensk lärobok säga, att »landets yta består, där den ej är fast bärg, af mer eller mindre fin jord och kallas åkerjord eller mark». Vi hafva äfven något, som kallas för oodlad jord, något som ifrågavarande arbete ej med ett ord afhandlar, utan förf. (och öfversättaren) anser utan vidare mark och åkerjord vara synonyma begrepp.

Strax nedanför omtalas, att man i jorden kan skilja mellan alf och matjord, men han glömmar att nämna, hvad det är som skiljer dessa två lager från hvarandra, näml. mullhalten, och antyder blott att skilnaden skulle ligga i olika färg och finlek, utan att närmare förklara detta. Att skilja matjord och alf på grund af deras olika finlek är för öfrigt en nyhet, som säkerligen ej hör till de acceptabla.

Framställningen af den lösa jordens uppkomst på sid. 2—3 är likaledes i hög grad ofullständig. Förf. (öfvers.), som eljest, såsom vi nedan skola visa, ej är rädd att använda lärda termer, han undandraget sig här att nämna namnet på det fenomen, som »söndersmular» bärgen till åkerjord: förvittringen; han förbiser vidare helt och hållet den kraft, inlandsisen, som mäktigast af alla bidragit att söndergrusa bärgen och transportera den lösa jorden i vårt land, och slutligen glömmar han alldeles, att till bildningen af ytjorden jämte det mineraliska förvittrings- och grusningsmaterialet äfven den organiska världen bidragit. Han nämner ej här ett ord om myllan, hvilkens stora vikt han för öfrigt oftast alldeles förbiser. Men då han talar om torfjord, går han till en annan ytterlighet. Han säger p. 4, att »torfjord består nästan helt och hållet af växtämnen, som ofta uppgå till 97 proc., och innehåller högst obetydligt mineralämnen». Detta kunde i sin mån sägas om torfven i skogstorfmossar, ehuru äfven den torfven ej ofta, utan ganska sällan håller 97 proc. vegetabilisk substans; men det fins ju äfven allmänt kärr- och ängstorf, som äro för jordbrukaren af minst lika stort värde som skogs- och mosstorfvar, och de äro ju rika på mineralämnen.

På sid. 5—6 ges en indelning af jordmånerna, som hör till det sämsta i boken. Indelningsgrund är deras halt af sand och lera, men ej ett ord nämnes här om kalk-, torf och mulljord. Läsaren får lära sig att göra en enkel slamanalys, men han får på samma gång också höra talas om åkerjordslag, som vi Gud ske lof ej få göra bekantskap med i vårt land, och icke i något annat håller. Eller hvad sägs om en jord bestående af 10 proc. sand och 90 proc. lera?! Och hvilken nomenklatur sedan! I st. för de vanliga benämningarna styf, skör och lätt lerjord finnas här namnen sandig halflera, halflera, lerig halflera, och till på köpet sägs, att dessa namn ej ge sig ut för att direkt lemna någon upplysning om jordens fy-

siska egenskaper. Är det då ej bättre att använda de brukliga namnen, som göra det?

Vid talet på sid. 8—9 om jordens kemiska sammansättning afhandlas blott några få af de kemiska beståndsdelarna, och däremot är intet att invända. Men hvilket urval. På en dryg sida talas om kiselsyra och silikat, på 5 rader om lerjord, på $\frac{1}{3}$ sida om svafvelsyra, men intet ord om kali och kväve och de öfriga, utom att deras namn stå uppräknade, och bland dessa finnes väl ammoniak, men ej det kanske viktigaste af dem alla, salpetersyra. Detta ämnes stora roll för växtnäringen, dess höga värde och svårigheten att rätt bevare det i åkerjorden fins knapt antydtt. För kiselsyra synes förf. haft särskildt stor förkärlek; han väljer henne i § 43 såsom exempel på de ämnen, som upptagas af olika växter i olika mängd och därigenom betingta växelbruket.

Likaså är det ytterligt viktiga kapitlet om jordens absorptionsförmåga alldeles förbigånget, blott en och annan antydning om, att växtnäringsämnen kunna qvarhållas, finnes på några få ställen.

Jordens fysikaliska egenskaper och dessas beroende på den mekaniska sammansättningen äro likaså öfverhoppade. Men det anförda är nog för att visa, att framställningen är i hög grad ofullständig och oriktig. Men i stället finna vi en mängd uppgifter, som dels äro mycket tvifvelaktiga, dels, enl. anmälarens åsikt, alldeles för lärda för en publik, sådan som detta arbete är afsedt för. Så t. ex. påståendet, § 43, att hvetestråts glänsande glasaktiga yta bildas af den upptagna kiselsyran, eller, § 74, att superfosfat verkar en »osund beskaffenhet hos växtligheten», under det att 2- och 3-basiska fosfat framkalla en »sund». Nog är man väl snart nödgad att medgifva, att återgången fosforsyra är kanske lika verksam som den vattenlösliga, men att tilldöma henne högre värde, det är väl ändå att gå före sin tid.

I afseende på mangel nämnes, så vidt vi kunnat finna, ej ett ord om det vanliga igenkänningstecknet, att han fräser för syra, men däremot (§ 28) att mangeln är en jord, som håller 5—20 proc. kalk. Än all jord som håller öfver 20 proc., är den ej mangel? Lyckligtvis sträcker förf. på ett annat ställe ut gränsen ända till 80 proc., och det kunde nog tålt vid att gå än längre. Bland exempel på för mycken lärdom vilja vi anförda § 32, där man får lära, att växterna innehålla albumin, fibrin (muskeltråd- eller köttämne) och ostämne. Det hade säkerligen varit nog att säga ägghviteämnen. Att omtala, att kolhydraterna hålla 8 gånger så mycket syre som kväve, samt att redogöra för ekvivalentläran är likaså tämligen onödigt i en lärobok af denna art.

Vidare anse vi det alldeles olämpligt, att öfvers. i noter antydtt sin från förf. afvikande mening; det är ju intet vetenskapligt verk, utan en den mest elementära lärobok. Och allra minst är det lämpligt att hänvisa till speciallitteratur, såsom på sidan 18, där hänvisningen göres till en lös förmodan, framkastad af Landtbr.-Akad:s agrrikulturkemist i en årsberättelse. — Men de anförda exemplen äro säkerligen redan öfvernog. Vi kunna såsom totalomdöme om prof. Tanners bok ej annat säga, än att det är synd, att den är så ojämn; kapitel finnas, som äro ypperligt utarbetade, men andra göra enligt vår mening boken obrukbar åtminstone såsom lärobok. Och dock

skulle en dylik lärobok för den mindre bildade jordbrukaren väl behövas; men det synes oss, som det skulle vara vida lättare och bättre att skriva ett svenskt originalarbete än att översätta ett utländskt, i hvilket då alltid en mängd ändringar och tillägg måste göras, för att det skall blifva lämpligt för våra förhållanden. Översättningen är för öfrigt god, om än ej alltid kanske de engelska uttrycken fått sin fulla motsvarighet i de använda svenska.

H. Juhlin-Dannfelt.

Blandade ämnen.

Ervasti, A. V., Suomalaiset Jäämeren rannalla, matkamuuistelmia (Finnarna vid Ishafvets strand, reseminnen). Med 11 planscher och 2 kartor. 354 s. Uleåborg, författarens förlag, 1884.

Herr Ervastis reseminnen från den höga norden äro af det slag, som förtjänar att ej förgätas med stunden. Den färd, han företog sommaren 1882 — hr Ervasti har nämligen redan förut gjort en resa i ryska Karelen och Lappmarken och skildrat densamma i ett utgifvet arbete — skedde på bekostnad af enskild man, fabrikör H. Åström i Uleåborg. Vägen togs genom det vildsköna Kuusamo, »Finlands Schweiz», och Karelen till Hvita Hafvets hörn vid Kantalahti och därifrån längs Imandra sjö och Ishafs-fiskarens stigar tvärs öfver Kuola halfön till Kuola stad. Sedan gick färden längs Ishafvets kust, dels till lands, dels till sjöss, förbi det af Österbottens bönder under Vesainen 1590 förstörda Petschengska klostret, Boris-Gleb vid norska gränsen, den yttersta grekiska kyrka i nordväst, Vadsö, Nordkap och Tromsö, för att därifrån öfver fjällen och nedför Muonio och Ounas elfvars forsar återvända till Uleåborg. Skildringen af färden är gjord med lif och värme, hvarför den läses med nöje. Om lifvet i Karelen meddelar författaren ett och annat nytt, äfvensom nya topografiska och geografiska uppgifter. De delar af arbetet, vid hvilka intresset främst länkas, äro väl dock beskrifningen af den landsträcka vid Ishafvet, Finlands ständer hos Ryssland anhållit att få i utbyte mot Systerbäcks gevärsfaktoris område, samt framställningen af finnarnes (och äfven lapparnes) förhållanden i norska Finnmarken.

Såsom bekant utgjorde största delen af Lappmarken i forna tider ett gemensamt område för de land, mellan hvilka den nu är delad. I handlingar från Johan III:s tid säges: »Tornöo lappamarck recher allt inn wdi Westersjönn vid Ufothen» och »Wazsöönn, der hade konung Göstaff fiskare», och vid fredsluten i Täysinä 1595 och Knäröd 1613 erkännes Sverges rätt att uppbära skatten af lapparne i Sydvaranger. Anmärkningsvärdt är emellertid, att Sverges krona aldrig lyckades fatta fast fot vid kusten, utan just Varanger blef fortfarande ett dylikt »fællesdistrikt», hvilket försvann först i vårt århundrade, år 1826, då Norge och Ryssland delade detsamma; Finland hade ingen ombudsman vid detta tillfälle, churu det ägt samma del som dessa i fællesdistriktet. Denna

gränsreglering var emellertid ovälkommen både för Norges och Finlands lappar; de förre voro vana att vintertid beta sina stora renhjordar på de vidsträktta laffälten i det inre af landet, de senare att under sommarn fiska vid kusten. Från finskt håll sökte man att bibehålla dessa ömsesidiga rättigheter, men norska styrelsen gick ej in därpå, och sålunda åstadkoms gränsens slutliga »stängning». Författaren uttalar såsom sin åsikt, att den varit hvardera parten till skada. Hvad vidkommer Finlands gräns, som löper parallelt med hafskusten på ett par miles afstånd, kan väl ingen undgå att finna dess onaturlighet. Såsom nämndt har äfven Finland nyss försökt att vid Ishafvet erhålla en landsträcka.

Genom gränsregleringen erhöi Norge en icke o betydlig tillökning i sin finska och lapska befolkning. Endast i Finnmarken öster om Lyngenfjord utgör den dock ett betydande folkelement, nämligen enligt författarens beräkning: finnar (inbegripet deras andel af den till härkomst blandade befolkningen) 7,666 eller öfver 23¹/₂ proc. af hela befolkningen, lappar 12,219 eller 38 proc. I fråga om förhållandet mellan dessa och den norska nationaliteten säger sig författaren ty värr kommit till en annan åsigt än prof. Friis i dennes förtjänstfulla arbete »En sommer i Finnmarken, Russisk Lapland och Nordkarelen». Friis yttrar, att förhållandet mellan de finska nationaliteterna och norrmännen är så godt, som det vara kan mellan till språk och lynne så olika folk; hr Ervasti fann under sin resa missnöjet med norska styrelsen bland finnarne allmänt. Och man kan ej storligen förvåna sig däröfver, om, såsom författaren uppgifver, de af norrmännen behandlas på kärfvaste vis; så är det i folkskolorna, hvilkas egentliga ändamål synes vara att förnorska finnarne. Det är barnen förbjudet att ens sines emellan, utom på lägsta klassen, tala finska; i församlingar, där finnarne utgöra det stora flertalet, hålles finsk gudstjänst en gång i månaden; finska talande blifva ej använde vid kronans väbyggnader och andra arbeten, o. s. v. Man hade väl knappast väntat sig något dylikt i det fria Norge! För lapparne ha på sista tiden några folkskolor inrättats.

Skilnaden mellan framåtskridandet i ryska och norska Lappmarken är annars i de flesta afseenden ofantlig. Författaren uppdrager en parallell mellan Vadsö (dess finska namn är Vesisaari) och Kuola, af hvilka det senare icke kan sägas vara af naturen illa lottadt och redan äger en 400-årig tillvaro bakom sig. Emellertid är staden förfallen och smutsig, endast en gångstig leder söderifrån dit, lif och rörelse saknas, befolkningen utgöres af 700 personer; fordomsdags har den varit större. Ställ derbredvid Vadsö med sina fabriker och ångbåtar, telegraf och väganläggningar! Dess befolkning utgör nu (1883) 2,150 personer, hvaraf väl tvätredjedelar äro finnar; år 1865 var den 1,343, år 1845 endast 388 personer. Lika bjärt afsticka förhållandena på andra orter och på landsbygden från hvarandra.

Det allmännare intresse, som hr Ervastis arbete otvivelaktigt bör kunna påräkna äfven utom Finland, och de många förtjänster, det äger, gör önskvärdt, att det blefve översatt till något annat språk, norska eller svenska.

Gustaf Grotenfelt.

Gregersen, N. J. I skov og mark. Lommebog for jægere, fiskere og venner af vor natur. Christiania. A. Cammermeyer.

Med fullt skäl kunna vi rekommendera denna bok till alla dem, som älska lifvet »i skov og mark».

Ej blott de kraftiga och saftiga naturmålningarna, de godlynta skildringarna af fridfulla jaktäfventyr och de trogna tafforna ur djurens hemlif böra bereda hr Gregersens arbete ett godt mottagande hos jägare och naturvänner, utan i ej mindre grad böra hans, om en fin och uppöfvad iakttagelseförmåga vitnande, faunistiska notiser och anmärkningar blifva välkomna för den, som egnat sig åt djurbiologiska studier. Väl låter förf. ibland förleda sig till något för stor bredd i framställningen, och enstaka frågor kunna vara behandlade med onödig vidlyftighet, så t. ex. frågan om Rackelhanens härkomst m. m.; men stilen är jämn och lugn och bär så tydliga spår af författarens kärlek för sitt ämne, att den, äfven där innehållet kunnat vara mera preciseradt, aldrig verkar tröttande.

På samma gång boken sålunda bjuder naturvänner en angenäm och intressant lektyr, kan den ock betraktas som en handbok i den nobla sporten. Ty så väl i de kapitel, som handla om »Haren» och de olika »Skogsfåglarna», som isynnerhet kapitlet om »Laxöringen», innehålla många goda och praktiska, säkerligen ur egen erfarenhet hämtade råd och anvisningar för den unge jagt-älskaren och fiskaren.

C. B.

Redogörelse för Kejsarliga Alexanders-universitetet i Finland under läsåren 1881—1884. 109 ss. 4:o. Helsingfors.

Redogörelse för Kongl. universitetet i Upsala under läsåren 1877—1883. 228 ss. Upsala, Akad. Boktryckeriet.

Ny Svensk Tidskrift utg. af Reinhold Geijer. 1884. Augusti. A. Hallström, Från läraremötet i Stockholm d. 17—19 juni 1884. Edvard Lidfors, Gustaf III:s sista regeringstid. Kristofer Randers, Literaturbref från Norge. — m. m.

Nordisk Tidskrift utg. af Letterstedtska föreningen. 1884. 5. H. Nyblom, Sandhed på scenen. A. G. Nat-horst, Grönlands forntida växtverld. A. Aubert, Fra det franske nutidsmaleri. I. — Literaturöfversigt. — Nyutkomna böcker.

Finsk Tidskrift utg. af C. G. Estlander, Wilh. Bolin och Fredr. Elfving. XVII. 3. Fredr. Elfving, Olika verldsåskådningar. H—a, Den realistiska riktningen i den franska romanen, III—IV (slut). C. W. Blomstrand, Några ord om de moderna kemiska teorierna. — Från J. J. Wecksells ungdom. — I bokhandeln. — Öfversigt.

Tilskueren, September 1884. A. Prydz: Resultater. Fr. Nielsen: Biskop Dupanloup I; Ad. Hansen: Matthew Arnold som digter, II; Matthew Arnold: Den forladte havmand, overs. af Ad. Hansen; H. Jensen: Ministeriel kirkepolitik; E. Petersen: Franske naturforskere ved slutningen af det 18:de Aarhundrede, III; N. Neergaard:

Johan Sverdrups taler; H. Bang: M:me Judics Forestillinger.

Pedagogisk Tidskrift utg. af H. F. Hult. XX. 9. Kritiker och reformförslag: III. Axel Drake, Om diskussionen angående latinfrågan (A. Hallström). (—i—), Några ord om undervisningen i aritmetik. Th. Mazer, Tankar rörande religionsundervisningen vid de allm. läroverken. — Statistiskt. — Anmälningar. — m. m.

Afhandlingar i de allmänna läroverkens redogörelser för läsåret 1883—84.

Upsala. A. F. Schagerström, Om svenska bär- och fruktnamn på -on. 14 s. 4:o.

Gefle. E. W. Pettersson, Om bisatsers konstruktion i nyhögtyska skriftspråket.

(1. Inversion i tyska bisatser, 2. Ellips af hjälpverbet) 17 s. 4:o.

Hudiksvall. F. W. Sidvall, Anteckningar vid läsningen af Sallustii Jugurtha med anslutning till kommentaren i R. Törnebladhs upplaga. (Forts. af afhandlingen i redogörelsen för läsåret 1880—81). 48 s. 4:o.

Linköping. Jordan Andersson, Om verkställandet af Polens andra delning. 96 s. 4:o.

Vestervik. Th. Berggren, Några anteckningar om grammatikernas olika uppfattning af indikativens imperfekt samt historiskt och presentiskt perfekt i nyfranskan. 30 s. 4:o.

Strengnäs. Isak Fehr, En svensk uppfostringslära från medlet af 1700-talet. 16 s. 4:o.

Örebro. E. J. Holmberg, Martin Luthers lif och betydelse såsom kyrkans reformator. (Högtidstal). 14 s. 4:o

Nyköping. G. K. Schotte, Bidrag till Nyköpings elementarläroverks historia. III. Drag ur läroverkets inre lif: lärokurser, årsexamina och undervisningsmateriel; skolfester. 40 s. 4:o.

Vesterås. W. Molér, Förteckning på paleotyper i Vesterås' allmänna läroverks bibliotek tryckta före år 1500. 15 s. 4:o.

Malmö. C. L. Wählin, Några blad ur Malmö allmänna läroverks arkiv. I, 15 s. 4:o.

Helsingborg. S. Ljungdahl, Om de latinska prepositionernas användning i sammansättning med nomen. 32 s. 4:o.

Karlskrona. Ernst Wadstein, Esaias Tegnér. Föredrag vid minnesfesten d. 13 November 1882. 13. s. 4:o.

Göteborgs latinläroverk. Emil Hedelius, Bidrag till teorien om liniära differential- och differenseqvationer med konstanta koefficienter. 34 s. 4:o.

Kalmar. F. J. Bahrendtz, Förteckning öfver Kalmar högre allmänna läroverks samling af mynt och minnespenningar m. m. I. Sverige. 37 s. 4:o.

Karlstad. Oskar Klockhoff, Relativsatsen i den äldre fornsvenskan med särskild hänsyn till de båda Vestgötalagarna. Afhandling i syntax. 64 s. 4:o.

Östersund. S. J. Kardell, Realkatalog öfver Östersunds högre allmänna läroverks bibliotek. III. Sid 73—161. 2:o.

Umeå. *N. Lövgren*, Utvecklingen inom den luteriska kyrkan under reformationsskicket af läran om menniskans vilja i förhållande till Guds nåd vid omvändelsen. 29 s. 4:o.

Sundsvall. *G. O. F. Westling*, Hertig Karls furstendöme under åren 1568—1592. 96 s. 4:o.

Stockholm. Norra latinläroverket, *K. H. Sohlberg*, Den galvaniska strömmen enligt Edlund, jämte återblick på de viktigaste af öfriga åsikter derom. 39 s. 4:o
— Södra latinläroverket. *Erik Lundberg*, Fysikens enheter. 27 s. 4:o.

— Nya elementarskolan. *K. A. Melin*, Om Ibssens individualism med särskild hänsyn till »Brand». 22 s. 4:o.

— f. d. Beskowska skolan (—), Plan för kristendomsundervisningen. 7 s. 8:o.

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större Konsistoriet.

Den 8 september. Kons. beslöt anmoda matematisk-naturvetenskapliga sektionen dels att i laga ordning vidtaga de på sektionen ankommande åtgärder för tillsättning af e. o. professuren i analytisk kemi och dels att till kons. inkomma med förslag till instruktion för ifrågasvarande professors innehavare, hvilken skall i egenskap af laborator leda öfningarna i kemisk analys på det under ordinarie kemie professorns prefektur stående laboratoriet.

Enligt bref från chefen för ecklesiastikdepartementet hade k. m:t afslagit fil. kand. X. Larssons ansökan att i fil. licentiatexamen få förena ämnena latin, nordiska språk och teoretisk filosofi.

Kons. beslöt, att e. o. professuren i medicinsk och fysiologisk kemi skulle för andra gången kungöras ledig till ansökan.

Kons. beslöt förorda af prof. Hildebrandsson framställt förslag om fördelning af observatoriitomtens mellan astronomiska och meteorologiska institutionen.

På framställning af Upsala akademiska ridinstitutionens aktiebolag beslöt kons. hos stuteriöfverstyrelsen göra hemställan om 6 Strömsholmshingstars öfverlemnande till bolagets disposition.

För utförande af diverse extra arbeten å nya universitetsbyggnaden beslöt kons. hos kanslern hemställa, att tillsammans 6,571 kr. 17 öre måtte anvisas att utgå af universitetets reservfond.

Innan ansökningstidens utgång hade såsom sökande anmält sig till andra amanuensstjänsten vid universitetsbiblioteket tredje amanuensen fil. kand. E. H. Lind och till kanslistjänsten vid akad. kansliet vice häradsböfvingen G. Gavelius, e. o. hofrättsnotarien J. Cornelius och fil. d:rn Es. Edquist. Kons. beslöt, att ansökningshandlingarna skulle cirkulera bland dess ledamöter.

Inkomna reseberättelser från e. o. professor O. V. Petersson och docenten K. Piehl, hvilka innehaft, den förre riksstatsens större utrikes resestipendium och den senare Thuns utrikes resestipendium, skulle cirkulera bland konsistoriets ledamöter.

Af förekommen anledning och i enlighet med hvad byggnadskommittén hemställt, beslöt kons. anmoda byggnadskommittén att vidtaga åtgärder för att få annullerad det mellan universitetet och entreprenören för universitetsbyggnaden, byggmästaren C. H. Hallström, den 6 april 1883 upprättade kontrakt, hvarigenom Hallström åtagit sig att för en summa af 67,000 kr. verkställa terrasserings- och planeringsarbeten vid nya universitetsbyggnaden.

Den 17 september. Kons. beslöt hos kanslern förorda, att åt akad.-adjunkten J. Björkén, som från och med den 4 till och med den 11 januari innevarande år förestått öfverkirurgs-

befattningen och därmed förenad klinisk undervisning å akad. sjukhuset, måtte af besparingarna å det i universitetets stat uppförda anslag till vikariatsarvodet åt yngre akad. lärare anvisas ett arvode för ifrågasvarande tjänstgöring under 8 dagar, till belopp motsvarande ordinarie professors tjänstgöringspenningar för samma tid.

Konsistoriet uppdrog åt drätselnämnden att upprätta och å universitetets vägnar underskrifva kontrakt med Upsala akad. ridinstitutionens aktiebolag angående ridundervisningens vid universitetet öfvertagande.

På af medicinska fakulteten anförda skäl beslöt kons. hos kanslern föreslå framställning till k. m:t, att med åtgärder för tillsättande af e. o. professuren i anatomi fortfarande måtte tillsvidare få anstå, dock att till k. m:t borde före utgången af läsåret 1884—85, efter vederbörandes hörande, ingifvas yttrande och förslag rörande de åtgärder, som i anledning af ledigheten då kunde finnas erforderliga.

Den 24 september. Företogs till behandling det af utsedde komiterade afgifna betänkandet i fråga om inrättande af nya docentstipendier, hvarom jämväl de särskilda fakulteterna och sektionerna sig utlätit. Kons. instämde uti hvad komiterade anfört om fördelarna af s. k. fasta docentstipendier framför rörliga äfvensom önskvärdheten af ett fast docentstipendium för hvarje ordinarie professor och de e. o. professorer, som kunde anses vara däraf i behof. Deremot ansåg sig kons. icke böra fästa afseende hvarken vid teol. fakultetens förslag om rätt för fakulteten att, om och så länge docent i kyrkohistoria icke finnes, få anmäla någon af sina öfrige docenter till erhållande af det för docent i nämnda ämne afsedda docentstipendiet eller vid prof. Holmgrens uti hans till komiterades protokoll afgifna och af med. fakulteten upptagna reservation gjorda framställning och förslag. Lika med komiterade ansåg sig kons. jemväl sakna skäl att tillstyrka förslagen om bestämmande af ett högsta antal docenter, som vid hvarje lärostol finge anställas, och att docentstipendierna hädanefter skulle utgå med lika belopp. På yrkande af professor Fries beslöt vidare kons. med 11 röster (Hammarsten, Tullberg, Henschen, Clason, Alin, Schultz, Fries, Lundquist, Cleve, Thalen och Daug) mot 10 (Hammarstrand, T. Nordling, Löfstedt, Hagberg, V. Nordling, Nyblom, Rydin, Rabenius, Ribbing och rektor), att utöfver de 6 stipendier, som blifvit af komiterade föreslagna, äfven skulle begäras anslag för ett fast docentstipendium för den zoologisk-botaniska ämnesgruppen inom mat.-naturv. sektionen, deremot reservation anmälde af prof. Ribbing. Deremot afslög kons. dels prof. Alins förslag om ärendets återförvisande till förnyadt utlåtande af fakulteterna och sektionerna, dels prof. Henschens förslag om ett fast docentstipendium för ämnena praktisk medicin och kirurgi och dels prof. Hammarstrands förslag om ett fast docentstipendium för läroämnet klassiska språk. I enlighet med komiterades och prof. Fries' förslag skulle hos kanslern föreslås framställning till k. m:t om proposition till nästa riksdag om ett årligt anslag af 10,500 kr. för inrättande af 7 nya fasta docentstipendier, hvartdera å 1,500 kr., till fördelning sålunda, att *teologiska fakulteten* erhåller ett stipendium för läroämnet kyrkohistoria, *juridiska fakulteten* ett stipendium, *filosofiska fakultetens humanistiska sektion* två stipendier, det ena för semitiska språk och det andra för de filosofiska vetenskaperna, däri äfven inräknas ästetik, samt *filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion* tre stipendier, däraf ett för den matematisk-fysiska, ett för den kemisk-mineralogiska och ett för den zoologisk-botaniska gruppen.

Stockholm.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet. Föreläsningar och öfningar höstterminen 1884.

Prof. *G. von Düben*, deskriptiv anatomi; leder dissektionerna och anställer examineringarna.

Doc. *J. W. Berg*, meddelar undervisning uti kirurgisk anatomi i samband med operationsöfningar på kadaver.

Aman. *P. A. Söllergeren* och e. o. Aman. *F. G. Bissmark* handleda de studerande vid dissektionerna.

E. o. Prof. *G. Retzius* har under höstterminen ingen föreläsningsskyldighet.

Prof. *Chr. Lovén*, Inspektor; har tjänstledighet.

- Laborator *R. Tigerstedt*, experimentell fysiologi; leder öfningarna på det fysiologiska laboratoriet.
- Aman. *G. Santesson* handleder de studerande vid de praktiska öfningarna på institutets fysiologiska laboratorium.
- T. f. Prof. *K. A. H. Mörner*, föreläser farmaceutisk kemi.
- E. o. Laborator *S. Jolin* leder de praktiska öfningarna på det kemiska laboratoriet.
- E. o. Aman. *O. Bengtsson* tillhandagår de studerande med råd och upplysningar.
- E. o. Prof. *O. Sandahl*, farmakognosi; farmakodynamik.
- Prof. *R. M. Bruzelius* har under höstterminen ingen undervisnings-skyldighet.
- E. o. Prof. *P. J. Wising* meddelar klinisk undervisning på Kongl. Serafimer-lasarettet samt leder den medicinska polikliniken därstädes.
- Doc. *C. P. Curman* meddelar enskild undervisning i balneologi och klimatologi.
- Aman. *O. Håkansson* tillhandagår de tjänstgörande vid kliniken med råd och upplysningar.
- Prof. *C. Santesson* lemnar å K. Serafimer-Lasarettet klinisk undervisning i speciell kirurgisk patologi och operationslära samt leder den kirurgiska polikliniken därstädes.
- E. o. Prof. *C. J. Rossander* meddelar å K. Serafimer-Lasarettet klinisk undervisning i speciell kirurgisk patologi och oftalmiatrik, leder den kirurgiska polikliniken därstädes samt den pediatrik-kirurgiska kliniken å Barnsjukhuset.
- Doc. *J. G. W. Zander* meddelar enskild undervisning i medicinsk gymnastik.
- Doc. *J. Widmark* meddelar enskild undervisning i oftalmologi.
- Aman. *J. W. Hallin* handleder de tjänstgörande uti anläggandet af förband och bandager.
- Prof. *A. Anderson* föreläser å Allmänna Barnbördshusets auditorium öfver de obstetriska operationerna samt å K. Serafimer-lasarettet öfver kvinnosjukdomarna, hvarjämte han så väl å kliniken som polykliniken handleder de tjänstgörande i den obstetriska och gynekologiska explorationen.
- E. o. Prof. *W. Netzel* meddelar klinisk undervisning å Allmänna Barnbördshuset samt å Sabbatsbergs sjukhus.
- Doc. *M. J. Salin* håller under oktober månad gynekologisk klinik å K. Serafimer-lasarettet.
- Aman. *E. Hæggeström* tillhandagår de tjänstgörande vid den obstetriska kliniken med råd och upplysningar.
- Aman. *H. Sundberg* tillhandagår de vid gynekologiska kliniken tjänstgörande med råd och upplysningar.
- E. o. Prof. *C. O. Medin* meddelar på Allmänna Barnhuset klinisk undervisning i barnsjukdomarnas diagnos och behandling, dels vid sjuksängarna, dels å polikliniken.
- T. f. e. o. Prof. *J. Wærn* meddelar klinisk undervisning på samma ställe.
- Aman. *W. Schmidt* tillhandagår de tjänstgörande med råd och upplysningar.
- Aman. *S. G. v. Hofsten* demonstrerar på Allmänna Barnhuset liköppningar.
- Prof. *A. Key* håller föredrag i patologisk anatomi, åtföljda af mikroskopiska förevisningar och preparationer, hvarjämte han, så väl härvid som vid liköppningarna, demonstrerar de vid dessa funna viktigare förändringar.
- E. o. Prof. *C. Wallis* demonstrerar liköppningarna och håller föredrag i allmän patologi och medicinens historia, hvarjämte han handleder de studerande vid de patologisk-anatomiska öfningarna.
- Aman. *C. E. Bergfors* tillhandagår med råd och upplysningar vid liköppningarna samt de mikroskopiska demonstrationerna och öfningarna å patologisk-anatomiska institutionen.
- Prof. *E. Heyman*, helsovårdslära.
- E. o. Prof. *A. Jüderholm* meddelar undervisning i rätts- och statsmedicin samt handledning i verkställandet af rättsmedicinska liköppningar och undersökningar.
- Aman. *H. E. Pettersson* tillhandagår de studerande med upplysningar i dessa ämnen.
- E. o. Prof. *F. Björnström* meddelar å Stockholms Hospital för sinnessjuka undervisning i sinnessjukdomarnas diagnos

och behandling samt deras förhållande till rättsväsendet.

E. o. Prof. *E. Ödmansson* föredrager å Stockholms stads- och läns Kurhus en lärokurs i de veneriska sjukdomarnas diagnos och behandling.

Doc. *E. Welander* meddelar enskild undervisning i syfilidologi.

Utom till den kliniska undervisningen vid ofvannämnda sjuk-inrättningar äga de studerande äfven tillträde till vederbörande läkares sjukronder på Kongl. Garnisons-Sjukhuset samt till Gymnastisk-Ortopediska Institutet, hvarest Prof. *A. Jüderholm* meddelar dem, som det önska, undervisning i ortopedisk gymnastik.

Helsingfors.

Sedvanlig terminsinskriftion samt rektorsombyte försiggingo den 15 september i universitetets solennitetssal. Afgående rektor, statsrådet *W. Lagus*, höll inskriftionsstalet, hvar efter tillträdande rektor, prof. *A. Ahlqvist*, höll den vid dylika tillfällen öfliga bönen på finska. Inskriftionspredikan hölls af prof. *H. Råbergh*.

Under senaste och innevarande läsetermin hafva 246 yuglingar aflagt studentexamen. Af dessa voro 165 utdimitterade från svenskspråkiga och 81 från finskspråkiga läroverk. Vid examen erhöilo 30 vitsordet laudatur, 94 vitsordet approbatur cum laude och 122 vitsordet approbatur.

Ed. Hjelt.

Nordisk Revy

utgifves under innevarande akademiska läsår 15 Sept. 1884—31 Maj 1885 med 16 nummer, 7 under höst-, 9 under vårterminen. Priset är från och med denna årgång 6 kr., postarvodet inberäknadt.

Herrar Förläggare, som önska få sina förlagsartiklar anmälda i Nordisk Revy, ombedjas att i tid till Redaktionen insända desamma.

De tidskrifts- och tidningsnummer, i hvilka Nordisk Revy anmäles, torde benäget tillsändas Redaktionen.

Innehåll:

- Hermanson*: Om Finlands ständer.
Edfeldt: Om Boströms ideelära.
Collett: En gammal Christiania-slægt.
Warburg: Olof Dalin.
Gaidoz & Rolland: Mélusine.
Bezenberger: Beiträge zur kunde der indogermanischen sprachen.
Brinkman: Syntax des Französischen und Englischen.
Wenström & Lindgrön: Engelsk-svensk Ordbok.
Strasburger: Das botanische Practicum.
Tanner: Åkerbrukets första grunder.
Ervasti: Suomalaiset Jäämeren rannalla.
Gregersen: I skov og mark.
 Afhandlingar i de allmänna läroverkens redogörelser för läsåret 1883—84.
 Universitetsangelägenheter (Upsala, Stockholm, Helsingfors).